БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТҮН!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 178 (5070)
Вторник
Сентябриин
3
1946 он

Сан 20 мүнгэн

Японско булимтарагшадые хяа һамна сохиһонһоо хойшо нэгэ жэлэй ой болобо. Илагша баатар советскэ арад, тэрэнэй хүсэн түгэлдэр Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Японско булимтарагшадые бута сохиһоной алдарта ой

1945 оной сентябриин 2-то империалистическэ Япони буу зэбсэгээ дураажа, үгэ дуугүй капитулировалһан байна. Энэ хадаа фашистска Германиие бута сохиһонһоо хойшо дүрбэн һара үнгэрөөд байхада болоһон юм. Японско булимтарагшад хадаа манай Улаан Армиин ба Улаан-Сэрэгэй Флодой урдаһаа гурбаншье недели тулалдажа шадаагүй һэлэй. Тиин немецкэ фашистнууд ба японско империалистнуудай үүсхэһэн дэлхэйн хоердохи дайн манай түгэс илалтаар дүүрэһэн байна. «Өнөөнһөө хойшо Баруун тээ немецкэ добтолгын ба Зүүн тээ японско добтолгын аюулһаа манай Эсэгэ оронииe аршалагдаһан дээрэ тооложо шадаха байнабди» гэжэ манай агууехэ вождь нүхэр Сталин арад зондоо хандажа хэлэһэн юм.

40 жэлэй турша соо японско империалистнууд манай Эхэ орондо хэдэ хэдэ дахин тонуул дээрмэдэлгын добтолгонуудые хэһэн байна. Тэдэнэр болбол манай Советскэ Союзһаа Алас Дурна зүгые булимтаран абаха гэһэн шунахай хободог түсэлэнтэй байгаа. Энэ зорилгоор 1904, 1918, 1938 ба 1939 онуудта манай орондо добтолгонуудые хэһэн байна. 1904 ондо хаанта правительствын һула байһаниие һамбаашалжа, манай орондо гэнтэ, дайн сэрэг соносхонгүйгөөр ба хорото муухай аргаар добтолжо, Урда Сахалиниие булимтаран абаад, Курильска арална́уудые эзэлһэн бэлэй. Тиигэжэ далайда гараха манай ороной үүдэнүүдые суургалан хаажа, манай хэзээ ехэхэн һаад түбэг татажа байһан юм.

Манай арад зон болбол ородой японско дайнда Россин сэрэгүүдэй диилдэһэниие нэгэшье минутада мартадаггүй һэн. Энэ диилдэлгые манай арад хара муухай тэмдэг гэжэ тоолодог ба тэрэниие үгы хэхэ, угаан сэбэрлэхын сагай хүрэжэ ерэхые хүлеэжэ байгаа.

1918 ондо японско самурайнууд залуу советскэ республикада добтолон орожо, манай Алас Дурна зүгые булимтаран абаад байһан юм. Дүрбэн жэлэй турша соо тэдэ нохосууд манай арад зониие зобоожо, зэрлүүр һүйдхэл эрхилжэ байгаа. Тэрэ үдэрнүүдтэ советскэ хүнүүд японско булимтарагшадые бүри ехээр үзэн ядадаг болоһон байна. Японско агрессорнүүдые үй бута сохеогүйдэ амгалан байдал тогтоогүй ба манай алас дурнадахи хилэнүүдэй аюулгүй байдал хангагдаагүй гэжэ тэдэнэр сохом ойлгодог болоо һэн. Тиин советскэ арад японско самурайнуудта эсэргүү эрид шанга тэмсэл хэжэ, тэдэниие советскэ газарһаа намнан хаяһан байна. Теэд тэдэнэр иигээд зогсоогүй. 1938 ондо японецууд Хасан нуурай шадар добтолго хэжэ, Владивостогые хүреэлэн абахын һэдэлгэ гаргаһан байна. Мүн 1939 ондо японско самурайнууд СССР-эй территоридо сүмэрэн орохын зорилготойгоор Монгол Арадай республикада добтолһон байха юм. Зүгөөр манай алдарта Улаан Арми ободог шунахай японско империалистнуудай түсэбые һамна сохин галгаажа, тэдэнэй сэрэгүүдые үй бута сохижо, өөрынгөө дайшалхы гүүдые алдар солоор сурхуулаа һэн.

Империалистическэ Япони болбол фашистска Германитай хамта дэлхэйн хоердохи дайнай аюулта ехэ галые носоон тарааһан байна. Япони болбол манай союзнигуудта гэнтэ дайн сэрэг соносхонгүйгөөр добтолжо, өөрынгөө булимтаралгын политикые бэелүүлжэ эхилһэн юм.

Манай баатар Улаан Арми немецко-фашистска нохосуудые дэлбэ бута сохижо, тэдэнэй мунхаг харанхы эшээн болохо Берлин дээрэ алдар солоор суурхаһан өөрынгөө Улаан тугые бадаруулһан байна.

Гитлеровскэ Германиие гэшхэн дараад, Советскэ Союз японско агрессортэ дай соносхобо. Агуехэ советскэ арад ба тэрэнэй Улаан Арми империалистическэ Японии бута сохижо, 1904 оной хара тэмдэгые арилган сэбэрлэһэн байна. Дүшэн жэлэй саада тээ булимтаран абтаһан Урда Сахалин ба Курильска аралнууд хэтэ мүнхэдөө агууехэ Советскэ Союзай таһаршагүй хубинь дахин болоо. Манай орон, тэрэнэй тихоокеанска флот хадаа гүн далайда гараха үргэн ехэ үүдэтэй болобо.

Дэлхэйн хоердохи дайнай дүүрэһэнһээ хойшо жэл үнгэрбэ. Энэ жэлдэ манай советскэ арад ажахыгаа һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ талаар ехэхэн амжалтануудые туйлалаа. Бидэнэр шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые бэелүүлхэ хэрэгтэ ороод байнабди. Манай ороной нютаг бүхэндэ зохеон байгуулгын гайхамшагта ехэ ажал хүдэлмэринүүд ябуулагдажа байна. Манай арад зон Эхэ ороноо үшөө ехэ хүсэ шадалтай болгохын, өөһэдынгөө ажабайдалые улам һайжаруулжа, хүхюун сэнгүү болгохын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна.

Зүгөөр, «амгалан байдалай социалистическэ байгуулалтые дэлгэрүүлжэ байхадаа, шэнэ дайнай түсэбые хадагалан абажа ябаһан уласхоорондын реакциин ааша мэхэнүүд тухай нэгэшье минутада мартаха еһогүйбди. Амгалан байдалай ажалда шэлжэн ороходоо, хододоол һэргэг байха, манай ороной зэбсэгтэ хүсэнүүд ба хамгаалалгын шадабариие нюдэнэй сэсэгыдэл адли харан хамгаалжа байха тухай агууехэ Ленинэй заабариие һанажа ябаха шухала».

(Сталин).

Бидэнэр, советскэ хүнүүд, өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые үшөө ехээр бэхижүүлхын тула, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай бата бэхи түшэг тулгуури болохо өөрынгөө социалистическэ гүрэнэй хамгаалалгын шадабариие дээшэлүүлхын тула юугээшье хайралхагүйбди.

Манай дайшалхы программа хадаа шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ ябадал болоно. Шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө советскэ хүн бүхэн өөһэд өөһэдынгөө ажал хүдэлмэри дээрэ эршэмтэй шангаар хүдэлмэрилжэ, ажалай шэнэ шэнэ амжалтануудаар Эхэ ороноо суурхуулхал.

Агууехэ Сталинай сэсэмэргэн хүтэлбэри доро советскэ арад социалистическэ байгуулалтын гайхамшагта амжалтануудые, Советскэ гүрэнэйнгөө хүсэ шадалые улам дээшэлүүлгые, манай ажахы ба культурын сэсэглэн һалбаралгые туйлаха байна.

Манай Эхэ орондо алдар соло!

Манай агууехэ арадта, илагша—арадта, алдар соло!

Манай баатар Улаан Армида алдар соло!

Манай агууехэ вождь Генералиссимус Сталинда алдар соло!

Советскэ Союзай Генералиссимус И. В. СТАЛИН

ИВАНОВСКА БҮД НЭХЭГШЭДЭЙ АМЖАЛТА

Ивановска областиин Южскэ ээрэлгын—бүд нэхэлгын фабрикын 10 эрхим бүд нэхэгшэд—стахановканууд арад зондо үгтэхэ бүд нэхэлгынгээ жэлэй даалгабариие уридшалан дүүргэһэн ба нилээд тооной продукциие түсэбһөө гадуур үгэһэн байха юм. Илангаяа бүд нэхэгшэд Т. Кулыгина ба М. Шлемина гэгшэд августын 1-дэ тус бүри 10 мянган метр бүд, залуушуулай бригадын бригадир Г. Алексеева,—12 мянган метр ба бүд нэхэгшэ А. Калина—6 мянган метр бүд даалгабариһаа үлүүлэн үйлэдбэрилжэ гаргаһан байна.

Платтын юрын станогуудта хүдэлмэрилдэг бүд нэхэгшэд—стахановканууд жэлэй эсэс хүртэр түсэбһөө гадуур 25 мянган метр бүд үйлэдбэрилэн гаргаха уялга абаа.

СССР-эй текстильнэ ажаүйлэдбэриин министр нүхэр Седин болбол үйлэдбэриин амжалтануудаар дашарамдуулан, бүд нэхэгшэд—стахановкануудые амаршалһан ба абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхые тэдэндэ хүсэһэн байна.

(ТАСС).

Грузи сайн набша бэлдэжэ дүүргэхээ байна

ТБИЛИСИ, (ТАСС). Грузиин сайн фабриканууд дүүрэн шадалаараа хүдэлжэ байна. Плантацинуудһаа абтаһан түүхэй эд эндэ таһаралтагүйгөөр оруулагдажа байна. Тус республика сайн набшаһа бэлдэхэ дүрбэн һарын түсэбые болзорһоонь түрүүн дүүргэбэ. Тушаагдаһан ургасын 94 процентһээ үлүүнь эрхим сортын гэжэ абтаһан байгаа. 15 районууд жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь түрүүн дүүргэбэ.

Грузиин колхозууд ба совхозууд бүхыдөө 19795 тонно сайн набшаһа гүрэндэ тушаажа, жэлэйнгээ даалгабариие 99 процент болгобо.

Хирпиисэ хэхэ нүүдэл завод

КИЕВ, (ТАСС). Барилгые эрхилхэ Украинска научно-шэнжэлгын институдай зохёоһон проектээр Киевшинын 5 колхозуудта нүүдэл газифицированна заводууд анха түрүүшынхеэ байгуулагдаба. Тэдэнэр хадаа хирпиисэ, черепицэ, извёско болон колхозно барилгануудта хэрэгтэй бусад хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха юм.

Тиимэ заводой аша туһань юу байнаб гэхэдэ: газар малтажа балдэһэн нүхэн соо газогенераторна установкоһоо абтаһан газаар хирпиисэ галдаха болоно. Тиимэ хадань, хирпиисэ галдаха пеэшэнүүдые бариха гэжэ үлүү ехэ ажал хэгдэхэгүй байхаһаа гадна, заводуудые шэнэ газарта абаашажа нүүлгэхэ арга олгоно.

Тиимэ завод сүүдхэдэ 8—10 мянган хирпиисэ хэжэ байха шадалтай.

Мүнөө үедэ Киевшинэдэ 50 гаран хирпиисын заводуудай барилга хэгдэжэ байна.

ЭМХИТЭЙ АЖАЛАЙ АША ҮРЭ

КАБАНСК. (Телефоноор абтаба) Эндэхи түрүү колхозууд үбһэ тэжээл элбэгээр суглуулжа, үхэр малаа садхаланаар үбэлжүүлхын түлөө онсо анхаралаа табижа байна. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие хаһа саг соонь эхилээд, бүхы хүсэеэ сабшалан дээрэ зүбөөр элсүүлжэ шадаһанай ашаар, аймаг соогоо түрүүлжэ ябана. Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө 125 процент дүүргэбэшье, тус колхозойхид үбһэ сабшалгаяа үргэлжэлүүлһээр. Хэдэн олон колхознигууд нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадажа ябана.

Тэрэшэлэн тус аймагай «Красный партизан» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Суранов) үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө 105 процент дүүргэһэн байха юм. Мүн энэ колхозойхид силос дараха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Тиигэбэшье, энэ колхозой хэдэн олон членүүд илангаяа малшад үхэр малдаа нэмэлтэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ байнхай.

Зүгөөр, Кабанскын аймагай хэдэн олон колхозууд үбһэ сабшалгые хангалтагүйгөөр үнгэргэн, түсэбөө дүүргэхэ яагаашьедүй байха юм. Тиимэ колхозууд аяар мүнөө хүртэр өөдтэй урагшаа ябангүй, хамагай хойно шэрэгдэһээр. Теэд, тэдэ гээгдэнги колхозууд хуряалгын темпые хурдадхажа, тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө заатагүй дүүргэхын зорилгоор, бии байгаа хүсэеэ сабшалан дээрэ элсүүлээгүй, хүдэлмэрилэгшэдэй жаяг заршамые үшөө шангаар табижа шадаагүй байха юм. Тиихэлээр темпэнь шангадангүй, харин уруугаа орожо байһан баримтанууд зарим колхозуудаар үзэгдэнэ.

Үбһэхуряалгые энэ дары шангадхажа, дутуунуудаа бушуу түргэн усадхахын түлөө Кабанскын гээгдэнги колхоз бүхэн онсо анхаралаа табиха сагынь тулаа. Юуб гэхэдэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые дүүргэнгүй байһан колхозууд үбэлэй ханхинама хүйтэн, хабарай хара һалхинай үедэ тон ехэ аюулд дайрагдажа болохо байна.

Ф. ПАЛЕХА.

ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ ҺАЯАР ДҮҮРГЭХЭНЬ

Хойто—Байгалай аймагай Ченчэ һууринай „Красный Октябрь" гэжэ загаһа барилгын колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр А. А. Бочаров) загаһа барилгынгаа жэлэй түсэбые 94,3 процент дүүргэбэ. Мүнөө үбһэ хуряалгын хэды халуун үе байбашье һаань, тус колхозой колхознигууд хүдэлмэриин һүүлээр үдэр бүхэндэ 1,5 ба 2 тонно загаһа барина. Тэдэнэр жэлэйнгээ түсэб һаяар дүүргэхэнь.

Һайнаар бэлэдхэбэ

Улан—Удын депогой паровознигуудай коллектив паровозуудаа үбэлдэ бэлэдхэжэ байна. № 216-21 паровозой ахалагша машинист орденто П. Соседенко ба машинист Чимакин гэгшэд өөһэдынгөө паровозые 1946—47 онуудай хүдэлмэридэ хүсэд бэлэдхээд, паспорт абахын түлөө рапорт үгөө. Мүн № 207—19 паровозой ахалагша машинист Г. Артаманов ба машинист Иванов гэгшэд тэрэшэлэн паровозоо һайнаар бэлэдхөө. Ниитын шалгалтын комисси эдэнэй паровоздо һайн сэгнэлтэ үгэбэ. Ахалагша машинист Г. Пушешкинэй паровоз эрхим гэжэ сэгнэгдээ.

№ 2771 комсомолецуудай паровозой ахалагша машинист Багинский, машинистнууд Лоушкин ба Галдин гэгшэд өөһэдынгөө паровозой үбэлэй хүдэлмэридэ бэлэн байһан тухай рапорт үгөө. Эдэнэрэй паровоз һара бүхэндэ депо соогоо түрүү һуури эзэлнэ.

Парые хоёр дахин хахална

1947 ондо үндэр ургаса хуряахын зорилгоор, Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой членүүд эрхим шанартай пар бэлэдхэжэ байна. Энэ колхоз 607 гектарай орондо 716 га хахалжа, пар бэлэдхэхэ түсэбөө 117 процент дүүргэһэн байха юм. Мүнөө энэ пар хоёр дахин дабхарлан хахалагдажа байна.

Трактористнууд Цыбиков, Лыгденов гэгшэд пар хахалалгада эдибхитэйгээр хабаадалсанад.

Р. МУНКУЕВ.

Хонидоо бэлшээжэ таргалуулна

Хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдожо байһан Мухаршэбэрэй аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой (Сутай) хонишод зунай бэлшээриие зүбөөр хэрэглэнэ. Тиигэжэ хонин һүрэгүүдээ тобир тарганаар ба хоролтогүйгөөр үсхэбэрилжэ байха юм. 1945 ондо эрхимээр хүдэлмэрилһэнэй түлөө хэдэн олон хонидые ажалай нэмэлтэ түлбэридэ абаһан түрүүшүүл Сахияев, Цыдыпов, Гомбоев гэгшэд мүнөө жэлдэ үлэмжэ һайн үльгэр жэшээ харуулжа ябана.

Эдэ хонишод зунай бэлшээриие һэлгэжэ, зүбөөр хэрэглэн хонидоо таргалуулжа байна. Нүхэр Сахияевай хүтэлбэрилдэг гүүртэ энэ жэлдэ 253 хурьга абажа, хоролтогүйгөөр тэнжээгээ һэн. Тэдэнь бүгэдэ тобир тарганууд болонхой.

Гадна, эдэ хонишод үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдибхитэйгээр хабаадалсана.

Г. ЧИМИТОВ.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлнэ

Фридрих Энгельсын нэрэмжэтэ колхоз гүрэндэ һү тушааха түсэбые Заргажан соо түрүүлэн, болзорһоо урид дүүргэбэ. Жэлэйнгээ түсэбые июлиин 20-до сүм дүүргэһэн энэ колхоз 1947 ондо тушааха һүнһөө авансаар оруулжа байна.

Нүхэр Д. Хамнигаловагай хүтэлбэрилдэг заимкын малшад адуулгые һайнаар эмхидхэжэ, малай ашаг шэмые нилээдгүй дээшэлүүлбэ. Тиин, энэ заимка гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые 105 процент дүүргэһэн байна.

Б. БАЛМАЕВ.

Электрическэ багажа зэбсэгүүдэй завод

ЛЕНИНГРАД, (ТАСС). Үшөө хоер жэлэй саана энэ предприятиин цехүүд хооһон байгаа һэн. Бүхы түхеэрэлгэнүүдынь зүүн зүгтэ абаашагдаһан байгаа. Мүнөө эндэ шэнэнүүд станогууд ба агрегадууд дахин тогтоогдонхой. Электрическэ багажа зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга һайнаар ябуулагдажа байна.

Табанжэлэй олон шэнэ барилганууд хадаа ленточнэ хюрөө, трели, харуул гэхэ мэтын отолдог багажа зэбсэгүүдые хурсалхын тула «электроинструмент» гэжэ Ленинградска заводой маркатай оньһожоруулагдаһан точильна машинануудые абаха болоно. Эдэ бүхы багажа зэбсэгүүд болбол юрын электросетиһээ хүдэлэгдэдэг байха юм.

Табанжэлэй эсэстэ электрическэ багажа зэбсэг бүтээн гаргалга жэл соо 12 мянган хэһэг хүртэр үргэдхэгдэхэ байна.

Коллективэй хүдэлмэринь июль һарада һайн сэгнэлтэ абаа гэһэн мэдээсэл барилгын ба харгы замай машино-бүтээлгын Министерствоһээ абтаһан байна.

ЮНРРА-гэй генеральна директор г-н Ф. ла Гардия гэгшэ Москвада ерэбэ

Августын 28-да Москвада ЮНРРА-гэй генеральна директор г-н Фиорелло ла Гардия гэгшэ ерэбэ. Г-н ла Гардия гэгшэтэй хамта СССР-һээ ЮНРРА-гэй соведэй член Н. И. Феонов, США-һаа ЮНРРА-гэй соведэй членэй орлогшо Т. Вуд, Англиһаа ЮНРРА-гэй соведэй членэй орлогшо майор К. Янге, ЮНРРА-гэй генеральна директорэй ахалагша орлогшо Р. Г. А. Джексон, ЮНРРА-гэй генеральна директорэй орлогшо И. А. Ильюшенко, ЮНРРА-гэй контролёр Х. Хауэл, ЮНРРА-гэй информациин бюрогой директор Д. Лилли болон ЮНРРА-гэй генеральна директорэй туһалагша Х. Е. Костин гэгшэд ерэлсэбэ.

И. В. СТАЛИН Ф. ЛА ГАРДИЯ ГЭГШЭТЭЙ УУЛЗАБА

Августын 29-дэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ И. В. Сталин болбол ЮНРРА-гэй генеральна директор г-н Р. ла Гардия болон ЮНРРА-гэй генеральна директорэй орлогшо г-н Джексон гэгшэдтэй уулзаба.

Тус уулзалган болоходонь СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрэй орлогшо В. Г. Деканозов болон СССР-һээ ЮНРРА-гэй соведэй член Н. И. Феонов гэгшэд байлсаба.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээрэ

Баһа дахин репарацинууд тухай

Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектын экономическа асуудал тушаа комиссиин заседани дээрэ августын 27-до В. М. Молотовой хэлэһэн үгэ

Процедурын асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, Австралиин делегаци болбол имагта ехээр һанаагаа табиһан байгаа. Мүнөө болоходо австралийска делегаци конференциин процедураар үгтэһэн эрхые хэрэглэхэ гэжэ оролдожо байһаниинь элеэр харагдана. Тэрэ хадаа репараци түлэхэ тухай асуудалда тусгаар эдибхитэйгээр хандадаг байна. Репараци түлэхэ тухай асуудал тушаа ганса энэ комиссида бэшэ, харин олон комиссинуудта байлсахадаа тэндэ шиидхэбэринүүдые хүмэрюулэн унагааха гэһэн дурадхалтайгаар австралийска делегациин үгэ хэлэжэ байһыень харанабди.

I. Австралийска буруу һанаатай заһабаринууд

Австралийска делегациин оруулһан эдэ дурадхалнууд соо эли тодоор харагдажа байһан юумэнь юун бэ? Түбхын түрүүндэ тэдэ дурадхалнуудынь дандаа нэгэ янзын байна. Эб найрамдалай договорые баталхаар бидэнэй мүнөө хаража үзэжэ байһан бүхы оронууд тушаа австралийска делегаци болбол дандаа нэгэ янзын дурадхалтайгаар хандажа хэлэдэг байна. Нэгэ зарим юумэнүүд бага сага илгаатай байхаданшье тэдэнэй нэгэ янзын удхатай байһыень хубилганагүй. Австралийска делегаци хадаа репараци түлэхэ хэмжээе Румынидашье, Италидашье, Венгридэшье, Финляндидашье, Болгаридашье тогтоохогүй гэжэ дурадхана. Эдэнэр тон ондо-ондоо гүрэнүүд байгаашье һаань, австралийска делегаци хадаа репараци түлэхэ асуудал тушаа бүхы гүрэнүүдтэ нэгэн адляар хандана гээшэ.

Нүгөөдэ асуудал тухай хэлэе. Австралийска делегаци хадаа репараци түлэхэ еһотой байһан тэрэ ороной эд товараар, натураар репарациие түлэхэ бэшэ, хариин гүрэнэй валютаар, доллараар гү, али фунт стерлингээр гү, али бусад ондоо хариин гүрэнэй валютаар репарациие түлэхэ еһотой гэжэ дурадхана. Эндэ бүхы 5 оронуудые адлиханаар харана. Дам саашаа тус делегаци болбол репараци түлэхэ тухай асуудалые энэ конференци дээрэ оройдоошье харангүйгөөр, тэрэ асуудалые шиидхэхэ хэрэгые 7 члэнүүдэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комиссида даалгажа үгэхэ гэжэ дурадхана. Германи ба Австрила хабаадаха репарациин асуудалнууд энэ конференцидэ огто хабаадахагүй байгаашье һаань, тус асуудалнуудыешье энэ комиссида зорюулан үгэхые дурадхаһан байгаа. Табан гү, али бүри долооншье гүрэндэ хамаатай репарационно асуудал тушаа дандаа нэгэ янзын шиидхэбэри баталан абахаар дурадхажа байһан эгээ энэ ушар баримта хадаа, австралийска делегациин дурадхалнууд гээшэ бодолгогүйгөөр зохеогдоһон дурадхалнууд байһыень гэршэлнэ. Зүгөөр, эдэ дурадхалнууд болбол агрессиһээ хохидоһон гүрэнүүдтэ огто таарахагүй болобошье, агрессиин түлөө харюусалгатай оронуудта репараци түлэхэһөө зайсаха гэжэ оролдоһон хүнүүдтэ һайшаагдаха байһан хадаа ондоо тусгаар шанартай байнал даа.

Гэхэ зуураа элдэб оронуудта дандаа нэгэ янзаар хандаха ябадалай буруу байһаниинь тон элеэр харагдана. Нэгэ талаһаа Германитай болон, нүгөө талаһаа Болгаритай репараци тухай асуудалда нэгэн адлихан хэмжүүрээр ба нэгэ янзын хэбээр хандажа болохо юм гэжэ тоолохын аргагүй. Тиигээд байбал нэгэ янзаар хандалга гээшэ хэрэг ябуулгала айхабтар ехэ хоро хүргэдэг болохо юм.

Теэд австралийска делегаци дандаа нэгэ янзаар хандажа байхадаашье, жэшээнь СССР тушаа хандаха болоходоо үнэхөөрөө ондоо эрмэлзэлгээр хандадаг байһыень обеоржо мэдэхэнь бэрхэтэй бэшэ. Ниитын дайсаниие үй бута сохихо хэрэгтэ ба союзнигуудай илалта туйлахадань Советскэ Союзай али тухай ехэ үүргэтэй байһыень мүнөө дайн сэрэгэй дүүрэһэнэй һүүлээр миил нэгэ жэл үнгэрэмсөөр союзна гүрэнүүдтэшье зарим хүнүүд мартаһан ба мартажа эхилһэн байна, тиихэдээ өөрынгөө ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө, союзнигуудай ниитын хэрэгэй түлөө Советскэ Союзай гээлтэ-хоролтодо ороһыень даншье бэлэхэнээр мартадаг байха юм. Бидэнэй харахада байтар юун боложо байһыень хараад үзэгты. Советскэ Союз хадаа бусад союзна гүрэнүүдтэй хамтаржа, Румыни, Венгри ба Финляндида хамаадаха репарациие тогтооһониинь мэдээжэ. Эдэ гүрэнүүд репарациие хоердохи жэлээ түлэжэ байна, тиихэ зуура Советскэ Союз ба эдэ гүрэнүүдэй хоорондо ямар нэгэн арсалдаата ябадал бүри гараагүй. Тиимэ байтарань австралийска делегаци хадаа Советскэ Союзда Румыниин, Венгриин ба Финляндиин репараци түлэхэ ябадалые болюулжа, репараци түлэхэ тухай бүхы асуудалые өөрынгөө һанаанһаа абажа зохеоһон комиссида дамжуулан үгэхэ гэжэ дурадхаба. Иигээд байхадаа мүнөө хүсэндөө ороод байһан хэлсээнүүдые эбдэнэ гээшэ. Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет болбол Советскэ Союзда Итали оройдоо 100 миллион доллар репарациие 7 жэлэй турша соо һубаруулжа түлэхэ гээд тогтооһон байха юм. Энэ шиидхэбэри хадаа тус асуудалые тон ехээр зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр, угаа анхаралтайгаар хаража үзэһэнэйнгөө һүүлээр энэ шиидхэбэри гаргаһан байна. Тиимэ байтар австралийска делегаци энэ шиидхэбэриие шье һалгааха гэжэ дурадханабди гэбэ. Гэхэ зуураа репараци абахадатнай бидэнэр тэрэниие буруушаанагүйбди, зүгөөр бидэнэр таниие репараци абаһай гэхэгүй байнабди гээд угаа урин зөөлэнсөөр хэлэдэг зантай. Советскэ Союзда иимээр хандажа байһанайнь түлөө бидэнэр баясхалан хүргэхэ еһотой байжа магад? Теэд ямар үндэһөөр тиихэ еһотой болоо юм. Тиихэдээ тэдэнэр ямаршье үндэһэ, ямаршье баримта, анхаралаа хандуулмаар ямар нэгэн ушар шалтагаание хэлэнэгүй. Австралийска делегаци гээшэ Советскэ Союзда хабаадаха тэдэ бүхы асуудалнуудта тусгаар эдибхи хэшээл гаргаха еһотойбди гэжэ оройдоо дэмы бодоод, эб найрамдалай бүхы проектнүүдтэ Советскэ Союзай аша туһада тон харша ба нэгэ янзын дурадхалнуудые оруулдаг болоод байна гээшэ. Энэ конференци дээрэ австралийска делегациин дан олон заһабаринуудые бэшээд байһан хадань эдэ бүхы юумэндэ саарһаниинь яагаад хүрэнэ гээшэб гэжэ зарим хүнүүд гайхадаг болонхой. СССР тушаа эдэ заһабаринуудай буруу һанаатай байһаниинь элитэ болоод байна.

Советскэ Союз тухай хэлэхэ болоо һаа, австралийска делегаци гээшэ Советскэ Союзай аша туһада тон зүрюу тиимэ тусгаар лини баримтална. Репарационно асуудалнууд тушаа тэрэнэй оруулһан хамаг бүхы дурадхалнуудынь Советскэ Союзай аша туһада яабашье таарахагүй тон зүрюу байха юм. Энэ асуудал тушаа мүнөө хүсэндөө ороод байһан шиидхэбэринүүд сооһоо ядахын сагта нэгэшье шиидхэбэриие австралийска делегациин зүбшөөһэн ушар гэжэ байхагүй. Теэд, Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проект соо репараци тухай 64-дэхи статья байхаһаа гадна, мүн 69-дэхи статьяшье гэжэ бии юм. Энэ һүүлшын статьягай текстнь иимэ байна:

«Союзна ба нэгэдэмэл державануудай хэн бүхэниинь энэ договорой хүсэндөө орохо сагта бүхы эд зөөри, эрхэ ба аша туһа, тэрэнэй өөрэйнь территориин хэмжээ соо Италида ба итальянска гражданинуудта хабаадаха бүхы зөөри зөөшэ, эрхэ ба аша туһын талаар абаха, бусааха, усадхаха гү, али ямаршье ондоо юумэ хэжэ шадаха эрхэтэй байха, мүн тэрэшэлэн энэ договорой бусад статьянуудаар хүсэд хангагдаһан эрилтэнүүдһээ ондоо үри доемхонуудые оруулалсан Италиин гү, али тэрэнэй гражданинуудта тус державын ба тэрэнэй гражданинуудай табиһан эрилтэнүүдэй хэмжээ соонь энэ державын ямар нэгэн зорилгоор хэрэглэхэ гээд байгаа һаань тиимэ зөөри зөөшэ гү, тэрээнһээ орохо олзые хэрэглэхэ эрхэтэй. Тиимэ эрилтын хэмжээһээ үлүү гараһан итальянска зөөри бүхыдөө гү, али тэрээнһээ орохо олзонь бусаагдаха еһотой».

Энэ болбол Италида хүндэ хүшэр статья болохонь гэжэ Советскэ правительство тоолоно, теэд, хэдэн олон асуудалнууд тушаа бидэнэй нүхэсэжэ байһан Холбоото Штадуудай, Англиин ба Франциин эрилтэ табиһан хадань советскэ правительство хадаа тэрэнэй түлөө голосовалха еһотой байгаа һэн. Зүгөөр агрессиин түлөө өөрынгөө хубяар харюусаха байһан хамаг бүхы бага оронуудта мүн лэ энэ статьяе тарааха гэжэ дурадхаад байхадань бидэнэр иигэжэ болохогүй, дандаа нэгэ янзаар шиидхэжэ болодоггүй юм гэжэ хэлэдэг байнабди. Гэбэшье, Итали хадаа ехэхэн гүрэн мүн, тиихэдэ Венгри хадаа тад ондоо — бага гүрэн байна гээшэ. Союзна ба нэгэдэмэл державануудай хэн нэгэнэй өөрынь орондо ямар нэгэн гарза гай Венгриин ушаруулаагүй байхадань, мүн тэрэ Венгриин хилын саана байһан хамаг бүхы актив, али бүхы венгерскэ зөөри зөөшые бүлимтаран таһа дүүрэжэ абаха ябадалые гаргажа болохогүй. Бидэнэр энээниие болохогүй хэрэг гэжэ тоолонобди. Теэд бага нацануудые аршалха гэһэн иимэ ушар болоходонь, австралийска делегаци абяа шэмээ гаранагүй, эндэ хомхой хобдог аашые багадхахын тулада ямаршье заһабари бүри оруулнагүй, мүн арсанашьегүй, хилын саана юун, актив гээшэб, хэды шэнээн юм, хэндэ хабаатай юм гэжэ мэдэхэ һэдэлгэ гарганагүй, — иимэ асуудалнуудта австралийска делегаци хэнииешье эшээхэ гэнэгүй. Энэ делегацида бии байһан нүгөө эрмэлзэлгэнь иимэ гээшэ, тэрэнь бултанда һайшаагдахагүй.

Тиихэдэ иимэ юумэ болоно гээшэ. Репараци түлэхэ асуудалда Советскэ Союзай аша туһые бодожо, бишииханшье хэмжээгээр аршалха гээ һаань, тиимэ дурадхалнуудые австралийска делегаци буруушаажа хэлэдэг байна. Теэд бусад ондоо ехэ ехэ оронуудай аша туһа тухай хэрэг гараад байхадань, тэндэ австралийска делегаци хадаа урдань Германиин сателлидүүд байгшадай дундаһаа бага гүрэнүүдэй эрхыень үнэн бэшээр дайража болохо бүри тиимэшье эрилтэнүүд ба шунахай аашануудые алибаа аргаар хизаарлахые дурадхадаггүй байха юм.

Теэд энэ хадаа сэхэрүүнь ябуулагдаһан политика гээшэ гү? Иимэ ябадал буруу һаналтай хэрэг бэшэ гээшэ гү? Тэрээндэ хоер янзын хэмжүүр бии байна гэбэл: нэгэ хэмжүүрынь — Советскэ Союзда. нүгөөдэнь — өөрынь үлүү ехээр һайхашааһан гэдэ гүрэнүүдтэ хабаадаха хэмжүүр болоно. Эдэ бүгэдын һүүлээр, тон эли болоно гэжэ һанаха байнаб «Мэшээг соо шүбэгэ нюужа болохогүй юм» гэжэ ородой нэгэ оньһон үгэ хэлэдэг байна. Энээниие зүбтэй гэнгүй байхын аргагүй.

II. Репарацинуудые түлэхэ хэмжээнүүд

Зарим хэдэн асуудалнууд тухай тогтожо хэлэхэмни.

Бүри үнгэрэгшэ жэлэй сентябрь һарада болоһон Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй лондонско сесси дээрэ Советскэ делегаци болбол Италиһаа абтаха репарациин бүхы хэмжээнь 300 миллион доллар байхаар тогтоохые дурадхаһан юм. Тиихэ зуураа Советскэ Союзда түлэхэ хэмжээнь 100 миллион доллар байха, тэрэнһээ гадна Югослави, Греци ба Албанида 200 миллион доллар түлэгдэхөөр заагдаһан байгаа. Тиин мүнөө болоходо баһа Францида репараци түлэхэ тухай асуудалые, мүн тэрэшэлэн Эфиопидо репараци түлэхэ тухай асуудал бидэнэй үмэнэ табигдаад байна гэжэ мэдэнэбди. Тэрэниие зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй гэжэ мүн лэ тоолохо байнабди. Юрэ Италиһаа репараци абаха тухай минии хэлэһэн советскэ дурадхал тунхаглагдаһан ба хэзээшье һэлгээгүй байгаашье һаань, худал хуурмаг хии мэдээсэлнүүдые толилжо мэргэжэһэн зарим нэгэн газетэнүүд СССР гээшэ 750 миллион фунт стерлинг гү, али 3 миллиард доллар хэмжээтэй репараци түлэхыень Италиһаа эрижэ байна гэхэ һанаатай мэдээсэл тунхаглаһыень тойрожо гарахын аргагүй байна. СССР тухай энэ хэблэлдэ гараһан шал худал юумые буруушааха тусхай мэдээсэл үгэхэ хэрэгтэй болоо һэн. СССР тушаа алибаа реакционернүүд ямаршье муу муухай юумэ хэхээр ба Итали тушаа айхабтар ехэ энэрхы сэдьхэл гаргахаар бэлэн байһаниинь мэдээжэ бээ. Тиибэ яабашье австралийска делегаци хадаа конференци дээрэ эдэ дурадхалнуудые хэлэнгүй орхихоһоо гадна, Италиһаа репараци абаха тухай юрэ ямаршье шиидхэбэри конференци дээрэ абтаха еһогүй, энэ асуудал гээшэ дараанда орожо хэндэшье хэрэггүй ямар нэгэ комиссида 6 һара соо зүбшэн хэлсэгдэхээр үгтэхэ еһотой гэжэ байна. Үнэндөө хадаа реперацинуудые оройдонь хосоруулжа, зарим нэгэн союзна оронуудта агрессорэй ушаруулһан хэмжээлэшэгүй ехэ гарза гайе түлүүлэнгүйгөөр орхихо гэһэн удхатай байна гээшэ. Иимэ дурадхалай ажал хэрэгэй туһада таарахагүй байһаниинь эли тодоор мэдэгдэнэ.

Репарациие хариин гүрэнэй валютаар түлүүлхэ гэнэ, австралийска делегаци болбол бүхы оронууд репарациие тус гүрэнэй эд товараар, натураар бэшэ, харин доллараар гү, али фунт стерлингээр түлүүлхэ гэнэ.

Мүнөөдэр австралийска делегат болбол гансал доллар болон фунт стерлингээр репарациие түлүүлхэ гэнэ бэшэбди гэжэ һайн сэдьхэлээр тайлбарилан хэлэбэ, зүгөөр ондоо ямар хариин гүрэнэй валютаар түлэхэ байһан тухай хэлээгүй байшоо. Тэрэ хадаа гансал долларые хүндэлдэг байгаа юм ха. Фунт стерлинг гээшэ тэрэнэй өөрынь эрхэ, өөрынь мэдэхэ хэрэг ааб даа.

Зүгөөр Итали, Румыни, Венгри, Финляндиишье тус ороной өөрынь валютаар бүтээн гаргадаг эд бараагаар бэшэ, харин доллараар болон фунт стерлингээр репарациие түлэгты гэжэ хашаха һанаатай байхадаа, тэдэ оронуудта бираагүй юумэ хэнэ гээшэ. Харин валюта хомортой байһан эдэ гүрэнүүдые имагта тиимэ валютаар түлэгты гэжэ хашаха гү, али өөрынгөө орон дотор тэндэхи мүнгөөрөө бүтээн гаргажа байһан эд бараагаар репарациие түлэхэ зүбшөөрэл тэдэндэ олгохо гээшэ гү гэһэн асуудал табигдаад байнабшуу. Хариин гүрэнэй валютаар түлэхын тулада хилын саанахи рынок дээрэ эд бараагаа худалдаха хэрэгтэй болоно.

Гэхэ зуура, Урда-Африканска делегаци хадаа «зүбтэй зүйтэй сэн» гэдэг тухай өөрынгөө яршагтай заһабариие оруулхамнай гээд австралийцуудта туһалжа байха юм. Хэрбээ энэ заһабариие һайшаан абаха болоо юм һаа, илагдаһан гүрэн гээшэ өөрынгөө эд бараае хилын саана гаргажа худалдаха эрхэгүй, харин тэрэниие хариин гүрэнэй купецүүд — экспортернуудта таарамжатай сэнгээр худалдаха еһотой болохо байна. Тиихэдээ эдэ купецүүд гээшэ өөһэдтөө зохистой үнэ сэнгүүдые тогтоохые тусхай арбитражна хүүли гүримай еһоор эрихэ аргатай байха болоно.

Тиимэ болохолооро, Итали ба бусад илагдаһан гүрэнүүдые заатагүй хариин гүрэнэй валютаар репарациие түлэхэ еһотой болоһон байдалда оруулха һанаатай байна гээшэ. Ушарынь хадаа, тэдэнэр өөһэдынгөө эд товарые хариин гүрэнэй рынок дээрэ, дуратай-дурагүйшье һаа худалдаха еһотой болоно, тиихэдэ эдэ товарнуудай үнэ сэн тухай хэлэхэ юм болоо һаа, иимэ хара баалалтаар тогтооһон сэнгые «зүйтэй сэн» гэжэ нэрлээд, тэдэнэй хүл гарынь хүлижэ хүдэлгэхэгүй болгоно. Хэрбээ иимэ юумые зүйтэй зүб юумэ гэжэ нэрлэдэг байгаа юм һаань, советскэ делегаци хадаа зүйтэй зүб юумэ гээшэ тон ондоо байха юм гэжэ ойлгодог байнабшуу. Репарациие доллараар гү, али фунт стерлингээр түлэхэ тухай дурадхал оруулаад байхадаа, австралийска делегаци болбол иимэ юумэ таараха гү гэжэ Италиин, Румыниин, Болгариин ба Финляндиин делегациһаа энээн тухай һаналынь мэдэжэ абаха гэжэ бури оролдоогүй байха юм. Австралийска делегаци энээн тухай хэнһээшье һурангүйгөөр доллараар ба фунт стерлингээр түлүүлхэ гэжэ бултынь баадхаха һанаатай. Ондоогоор хэлэхэдэ эдэ гүрэнүүдые хилын саана — Америкын Холбоото Штадуудта, Великобританида, доминионуудта ба тэдэнһээ дулдыданги оронуудта эд бараагаа доллар ба фунт стерлинг болгожо, хүнгэ шэнгэнээр худалдахаар хашаха һэнэ гээшэ. Теэд эдэ бүгэдэ хадаа репарацинууд тухай асуудалые үнэнтэ зүбөөр шиидхэжэ байһан шэнгеэр хэгдэнэ гээшэ!

Үнэндөө хадаа ямар удхатай байнаб гэхэдэ: итальянска, румынска, болгарска, венгерскэ ба финляндска эд товарнуудые худалдан абаха таатай зохид условинуудые эб найрамдалай договорой еһоор тогтоожо, купецүүдые найдуулха байһан хадань, тэдэнэр эдэ товарнуудые хүнгэ-шэнгэнээр худалдан абаха аргатай боложо, энээнһээ хэмгүй ехэ олзо оруулха байнабшуу. Репарациие иимэ гуримтайгаар түлэжэ байхадань, тэдэнэр репарациие эгээн ехээр абагшадынь болохо ушартай. Австралийска делегациин оруулһан дурадхалынь эгээл энээн тээшэ хүтэлжэ байнал. Репараци түлэхэ тухай асуудалые зүбөөр шиидхэбэ гээшэбди гээд манда дурадхаха һанаатай гээшэ гү? Эндэ агрессиһээ хохидоһон гүрэндэшье, агрессиин түлөө харюусаха еһотой гүрэндэшье үнэнтэ зүб юумэ хэгдэнэгүй. Үнэнтэ дээрээ иигэжэ шиидхээд байгаа юм хадаа, купецүүдтэ туһатай ба доллар гү, али фунт стерлинг ехэтэй ба бидэнэй баталжа абаһан австралийска дурадхалай ашаар репараци түлэлгэнһөө айхабтар ехэ олзо олохо купецүүдтэ туһатай болохо юм. Хэнэйшье мэдэһээр, бидэнэр иимэ шиидхэбэриие буруушааха байнабди.

Эсэстээ үшөө нэгэ асуудал тухай.

Репараци түлэхөөр тогтоогдоһон орон бүхэндэ конференциин һүүлээр репарацинуудай хойноһоо ажаглан хаража байха үүргэтэй комисси бии байха юм гэжэ манда ходо хэлэдэг байна. Тиимэ комисси гээшэ хэндэ хэрэгтэй юм? Жэшээнь, Советскэ Союз хадаа репарацинуудые түлүүлхые угаа ехээр хүсэнэ, теэд тиимэ комисси бии болгохо гээшые буруушаана, юундэб гэхэдэ тэрэ комисси хадаа эдэ оронуудай дотоодын хэрэгтэ оролсохо болоно, тиигэжэ байхалаа тэдэ гүрэнүүдэй национальна нэрэ-түрэ болон бүрин эрхыень дайраха ушартай болохо юм.

Советскэ Союз хадаа эдэ гүрэнүүдтэй хани һайн барисаатай болонхой, теэд тэрэ барисаань саашадаа һайнаар хүгжэхэ юм гэжэ найдана. Советскэ Союз гээшэ хэнтэйшье хани барисаатай болое гэжэ хэндэшье аһалданагүй, зүгөөр Советскэ Союзтай хани барисаатай болохо гэжэ үнэхөөрөө хүсэһэн тэдэ гүрэнүүдтэй хани һайн барисаае тэрэ дуратайгаар тогтоодог юм. Тэрэ мэтын комиссие бии болгохо гээшэ Италиин дотоодын хэрэгүүдтэ саг үргэлжэ хамаархаха, Румыни ба бусад гүрэнүүдэй хэрэгүүдтэ саг үргэлжэ хамаархаха гэһэн удхатай. Советскэ Союз болбол бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархаха дурагүй ба тиимэ хамаархалга хэхыень хэн нэгэндэ хүсэхэ дурагүй байһан хадаа, энэ дурадхалые эрид шууд буруушаажа арсана байна. Тиимэ комиссинуудые бии болгохо тухай шиидхэбэри гаргаба имагта конференциин нэрэ гутааха ушартай.

Ушар иимэ байһан хадань, австралийска делегациин оруулһан дурадхал Амгалан тайбанай конференцидэ зохихогүй байна. Конференциие хүндэлжэ байһан хадаа бидэнэр энэ тон буруу ба зүйтэй бэшэ дурадхалнуудһаа конференци арсаха юм гэжэ сохом найданабди.

ТАРЯА ХУРЯАЛГЫН ТАҺАЛДАЛЫЕ ДАРЫ УСАДХАХА

Хэндэ найдажа, юу хүлеэжэ байнаб

Ургаса хуряалгые гээлтэгүйгөөр ба богони болзор соо дүүргэхын түлөө эгээл шухала анхарал табигдаха еһотой. Гэбэшье, Яруунын аймагай олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ арюун уялгаяа мартажархиһан байха юм. Ушарынь, аяар мүнөө хүртэр ургаса хуряалгые эхилээдүй байһан колхозууд бии. Исингиин сомоной Ленинэй, XVII партсъездын нэрэмжэтэ, Кондын сомоной «Коминтерн» колхозууд энээндэ баримта болож үгэхэ байна. Дээрэ нэрлэгдэгшэ колхозууд ургаса хуряалгада тон хангалтагүйгөөр бэлэдхэһэн дээрэһээ мүнөө болтор полидоо гараадүй байба. Ургасын эдеэшэжэ болошотор хуряажа эхилээдүй байһан эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд таряагаа эшэ дээрэнь гээжэ, һүрэг ехэ хохидолдо орохоёо байхадаа юу бодоно гээшэб? Мүн Яруунын аймагай хүтэлбэрилхы эмхизургаанууд мүнөө болтор хуряалгада ороодүй байһан эдэ колхозуудые ямар бодолтойгоор тэсэжэ байна гээшэб?

Гадна, аймагай ондоошье колхозууд ургаса хуряалгада үшөө хүсэд ороодүй байһаар гэхэдэ һэжэг болоомоор бэшэ.

Үльдиргын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ ба бусад колхозууд хуряалгада ороһонһоо хойшо миил 10—20 гектар таряа хадаһан байха юм. Олонхи колхозууд таряахуряалгада оройдоо 2—3 жатка гаргаһаараа хизаарлаад, таряа гараар хадалсабшалгыешье эмхидхээдүй байһаар.

Эгэтын машинно-тракторна станци оройдоо хоёр комбайн поли дээрэ гаргаһан байха юм. Тарянай урасын муу хадань комбайнуудые хуряалгада гаргахаяа яаранагүйбди гэжэ МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд хорооһанал гаргана. Тиихэлээр колхозуудта абаашагдаһан хэдэн комбайнуудынь миил байһаар.

Аяар августын 25 хүртэр эндэ нэгэшье колхоз гүрэндэ таряа тушаалгые эхилээдүй байгаа. Тиигэжэ Яруунын колхозууд гүрэндэ таряа тушааха августын түсэб таһалдуулба.

Эгэтын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз Поперечнадэхи бэлэдхэлэй пунктын хажуудахана юм. Гэбэшье, энэ колхоз мэнэ һая болтор монсогоршье таряа гүрэндэ тушаагаагүй байна. Хэрбээ энэ колхоз хид гүрэнэйнгөө урдахи уялга хамһаа түрүүн дүүргэхые хүсэбэл, заагаа байһан бэлэдхэлэй пунктдэ хэдэн центнер таряа оруулха аргатай байгаа. Энэ колхозой таряа хуряалгада хоёр комбайн ябана. Тэдэ комбайнуудаар хадаһан таряае мүнөө болтор тушаанагүй.

Таряахуряалга, гүрэндэ тушаалга иимэ ехээр унжагайруулжа байһан Яруунын колхозууд юу хүлеэжэ, хэндэ найдажа иимэ ехээр нобшоно гээшэб?

Д. ЦЫДЕНОВ.

Гүрэндэ харша ябадал гаргаба

ХОРИ. (Манай корреспондентһээ). Тус аймагай диилэнхи колхозууд ургаса хуряалгада хожомдожо ороһон байха юм. Гэбэшье, гээгдэлээ ябууд усадхаха тушаа энэ гэхэ хэмжээ абаагүй байһан колхозууд эндэ олон.

Хэтэрхэдээ, Калининай нэрэмжэтэ колхозойхид (правлениинь түрүүлэгшэ Гунзэнов) хуряаһан таряагаа тушаангүй байгаад, тэрээнээ эдижэ, гүрэндэ харша ябадал гаргаба.

Ашангын сомоной Шмидтын нэрэмжэтэ колхоз аяар августын хүртэр нэгэшье гектар таряа хадаагүй байба. Тиихэдэнь тус колхоз тарилгаһаа аяар 272 га ургаса эдеэшэжэ болошоһон байгаа. Мүн Удын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз арайхан 30—40 гектар таряа хуряаһан байха юм.

Эдеэшэһэн таряагаа эшэдэнь һуулгажа байгаад, тэрэниие хуряажа, гүрэндэ тушаангүй байха гээшэ ехэ гэмтэ хэрэг мүн.

Хожомдонги бригада ба хойрог механик

Эгэтын МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд «Улаан туяа» колхоздо пар хахалжа байһан 12-дохи тракторна бригадаяа огто хэрэгсээхэеэ болишоо. МТС-эй дирекциин зүгһөө һүүлэй үедэ ямаршье хүтэлбэри, туһаламжа абахаяа болишоһон энэ бригада тон хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилдэг байха юм. Тракторна хүдэлмэриингөө жэлэй түсэбые оройдоо 17 процент дүүргэһэн нобшо баримтань энэ бригадын гүнзэгы гээгдэлые гэршэлжэ үгэнэ.

Мүнөө энэ бригада (бригадирынь нүхэр Батуев) парта ябаһан нэрэ зүүгээд лэ, юушье бүтээнэгүй. Бригадын тракторист Ц. Цыдыпова гэгшэ парта ороһонһоо хойшо оройдоо 8 гектар хахалһан мүртөө аяар 159 килограмм горючи гаргажархёо. Теэд, энэ трактористын ажалые шангадхаха тушаа юушье оролдодоггүй байха юм.

Участково механик нүхэр Виноградов дээрэхи бригадын тракторнуудта техническэ ямаршье заабари үгэдэггүй байна. Бригадын нүүдэй али болохо туһаламжа эрижэ, энэ механигта хандахадань: — комбайнер хүм, трактор тухай дулахашье дурамгүй — гэжэ хойрогоор харюусадаг байха юм.

Теэд, МТС-эйшье дирекци гээгдэнги бригадада баһал иимэ хүүгээр хандадаг байна.

Ц. Д. ДУГАРОВ.

Империалистическэ Японие бута сэхиһонһоэ хойшо нэгэ жэл үнгэрбэ

Японие үй бута сохиһонһоо хойшо нэгэ жэл гүйсэһэнэй ой

жэлэй саада тээ, 1945 оной [illegible]риин 2-то, далайн ба хуурай фронтнууд дээрэ үй бута [illegible]н империалистическэ Японь зэбсэгээ хуряажа, капитули[illegible]һан байгаа. Энэ үдэрһөө дур[illegible] урда тээ советскэ сэрэ[illegible]алтын тугые Берлин дээрэ [illegible]һэн байна. Германиин ка[illegible] хэһэнэй һүүлээр Японии [illegible]улировалһан ябадал хадаа [illegible] хоердохи дайнай эсэслэн [illegible]ние мэдүүлһэн юм.

[illegible]тскэ Союз болон тэрэнэй габьяата зэбсэгтэ хүсэнүүд [illegible] империализмые үй бута [illegible] хэрэгтэ гайхамшаг ехэ үүр[illegible]эһэн байгаа.

[illegible]он далай дээрэ диилдэлгэдэ японско булимтарагшад [illegible]эгые улам саашань үргэл[illegible]жэ, континент дээрэ эзэлэн позицинуудтаа түшэглэн байлдаание унжагайруулха [illegible]ай байһан юм. Теэд Улаан ба Номгон далайн флот [illegible]ние хяа һамна сохижо, өөһэ[illegible] диилдэлгые удааруулха гэ[illegible]онско булимтарагшадай һүүл[illegible]найдабарие һалгааһан бай[illegible]гээд байхадаа, Улаан Арми [illegible] дэлхэйн хоердохи дайние [illegible] болон японско булимта[illegible]ай дарлалтаһаа Хитад, Ко[illegible]олон бусад олон Азиин оро[illegible] сүлөөлхэ ябадалые эрид [illegible]түргэдхэһэн байгаа.

[illegible]тскэ сэрэгүүд Маньчжуриин [illegible] дээрэ Квантунска армие хяа сохижо байхадаа, «Япони ту[illegible]найда үшөө өөрымнай тус[illegible]оосоон бии юм» (Сталин) гэ[illegible]жэ ябаһан байна.

[illegible]ско агресси гээшэ манай [illegible] эсэргүүсэхээр хэзээ үнинһөө [illegible] зорюулагданхай байһан юм. [illegible]эрэг хэхэ гэжэ яһала ехэ[illegible] байхадаа, японско булим[illegible] болбол хаанта правите[illegible] шадал муутай байһание [illegible]лжа, 1904 оной февраль Порт-Артурта байһан оро[illegible]рада гэб гэнтэ ба мэхэтэ [illegible]аар добтолоо бэлэй. Тэрэ США ба Великобритани ха[illegible]нидо туһаламжа үзүүлһэн [illegible] Тэдэнэй туһаламжатайгаар [illegible] сэрэгтэ диилэжэ гараа [illegible]они болбол Россиһаа Урда [illegible]ние таһалжа абаһан, Курп[illegible]аралнууд дээрэ һууражаһан [illegible] далай худар орохо манай [illegible] бүхы гарсануудые хааһан [illegible]м.

[illegible] орондо сэрэгээр добтолхо [illegible]ые японско булимтарагшад [illegible] хойшонхи жэлнүүдтэшье [illegible]лүүлжэ байба. Тэрэ сагта [illegible] орондо дайсан харшаар [illegible] байһан Англи, Франци, [illegible] Холбоото Штадуудта ту[illegible], 1918 ондо японтон манай Дурна зүгые эзэмдэһэн юм. [illegible] онуудта японтон болбол [illegible]остогые буһэлхэ, Монгол [illegible] республикаар нэбтэрэн со[illegible] газар худар сүмэрэн ороод, [illegible] түмэр харгые таһа татаха [illegible] Дурна зүгые Россиһаа та[illegible]һэлэлгэ гаргаба. Улаан Арми [illegible] японско империалистнуудай [illegible] добтолгонуудые сухарюу[illegible]һон байна. Теэд мэхэтэ [illegible] ба һэнгэргүй дайсан, өөрын[illegible]ессивнэ түсэбүүдые орхилог[illegible]сан үни удаан жэлнүүдтэ [illegible]рэнэй эрье дээрэ байжа [illegible] бэлэй.

[illegible] түгэлдэр советскэ сэрэ[illegible] японско империалистнуудтай [illegible]тоэнээр тоосоогоо хэхэ саг [illegible].

[illegible] Сахалин ба Курильска [illegible] Советскэ Союз тээшэ [illegible] тэдэнэр мүнөө Номгон далай [illegible] манай Эхэ ороной аша туһа[illegible]рюулагданхай. Порт-Артур Дальний портдо манай ороной [illegible] байһан эрхэнь дахяад бод[illegible]. Советскэ Союз болбол [illegible] далайн агууехэ держава [illegible] өөрынгөө һүүрие дахин [illegible] гээшэ.

[illegible]улша японско импери болбол [illegible] арадуудые болон өөрынгөө [illegible] арад зониие шэрүүн хатуу[illegible]жэжэ өөдөө үргаһан ба үр[illegible] байна. «Дзайбацу» гэдэг [illegible] монополистнуудай үсөөн [illegible]шайка болбол бүхы Японие [illegible] хүтэлжэ байба. Империа[illegible]ска буржуазиин, хахад феод[illegible] помещигүүдэй болон фа[illegible] сэрэгэйхидэй блок-реак[illegible] гурим журам болбол Япо[illegible]финансова болон ажаүйлэдбэ[illegible]магнадуудай эрилтыень ба га[illegible] политическэ агрессиин аша туһыень үлэмжэ һайнаар харюулжа байгаа. Феодальна монархи болбол японско реакционно хүсэнүүдэй хоорондохи холбоо барисааень бүхэжүүлжэ байһан боолтонь болоһон байха юм. Тэдэнэй лозунгнь агресси хэхэ, тэдэнэй арга зэмсэгынь—мэхэтэ муухайгаар добтолхо ба террор хэхэ, тэдэнэй зорилгонь хадаа Азида ба бүхы дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэшье эзэрхэхэ гэһэн байгаа.

Дэлхэйн хоердохи дайнай болоһон үе соо японско империализм болбол Азида ба Номгон далай дээрэ 10 миллион квадратна километр хэмжээтэй айхабтар үргэн ехэ газарые булимтаржа абаад богоолшолон мүлжэжэ байба. Хитадууд, корейцүүд, индонезийцүүд, бирманцууд малайцууд гэхэ мэтын 500 миллион гаран хүнүүд японско дарлалтада ороод байгаа бэлэй.

Энэ хэрзэгы муухай империие һандарган унагааха ябадал хадаа Азиие (тэдэнэй дунда Японие өөрыень) демократическа болгожо, тэрээгээр азиатска континент дээрэ, Номгон далайн оршондо үни удаан саг соо бата бэхи эб найрамдал байгуулха харгы дээрэ угаа шухала алхам боложо үгэбэ.

Энэ зорилгые хүсэлдүүлхын шиидхэхы услови болбол Японии фашистска агрессивнэ этэгээдүүдые үндэһөөрынь һалгааха ябадал болоно. Энэ хадаа сэрэгэй ба политическэ шайкануудые үгы хэхэ, арад зондо демократическа эрхэ олгохоһоо гадна, мүн түбхын түрүүндэ томохон буржуазиин ба помещигүүдэй хүули засагай ба нүлөөнэй үндэһэ һуури болохо—экономическа позицинуудые усадхаха ябадал болоно. Тиимэ гүнзэгы ехээр шэнэдхэн хубилгаха ябадалые хэнгүйгөөр Японидо бодото демократизаци хэхын аргагүй.

Японии диилдэһэнһээ хойшо үнгэрһэн нэгэ жэл соо энэ талаар хэглэһэн юумэнь үшөө тон бага байна. Зүгөөр, реакционно хахад фашистска дарлалтын журам гурим һуларанхай. Арад зон болбол өөһэдынгөө аша туһые аршалан хамгаалха тэмсэл хэхын тулада зарим нэгэ арга-боломжотой болсбо. Компарти гээшэ нюуса байдалһаа гаранхай. Хүдэлмэришэд профсоюзуудые бии болгодог, таряашад өөһэдынгөө организацинуудые бии болгодог болоо.

Теэд японско арад зоной эдэ түйлалтанууд мүнөө лаб таһалдахын аюулда оронхой. Японии реакционно этэгээдүүдэй дахяад һэргэһэниинь элитэ байна. Американска эзэмдэлгын засагаархинай дэмжэн тухиржа байһан томо томо хонжоошон, финансова ба ажаүйлэдбэриин магнадууд, японско экономикодо командалха тушаалнуудые мүнөө хүртэр гартаа барижа байһан ушар хадаа тэрээнтэй тон нягта холбоотой байха юм.

Мэнэ һаяхан США-гэй репарационно комиссиин членэй тушаалтайгаар Японидо ошожо ерэһэн американска специалист Мартин Беннер гэгшын хэлэһээр хадаа, Японии ажаүйлэдбэриин аппарат гээшэ японско империализмын хэһэн гэмтэ ябадалай түлөө хүсэд харюусаха байһан тэдэ хүнүүдэй гарта угаа хүсэтэй зэбсэгынь болонхой. Дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан һандаралгануудай һүүлээршье Японидо ажаүйлэдбэриин хүсэ шадал угаа ехэ бии юм гэжэ Беннер заана. Жэл бүридэ 11,8 миллион тонно булад, 5,6 миллион тонно шэрэм хайлуулха, 7,7 миллион тонно прокат, 5,6 миллион тонно кокс, 80 мянган тонно зэд, 100 мянган тонно алюмини, 178 мянган тонно цинк, 91 мянган тонно сагаан туулга бүтээн гаргажа шадаха байна. Японии машинобүтээлгын ажаүйлэдбэри жэл бүридэ 50 мянган станок бүтээн гаргажа шадаха юм.

Японско ажаүйлэдбэриин бүтээхэ шадалынь хадаа Японии бодото эрилтые хангаха ба тэрэнэй дотоодын рынок дээрэ худалдаха арга, боломжоһоо холо үлүү гараха байна. Иимэ ехээр бүтээхэ шадалынь хадаа дайн сэрэг хэхын тулада тусгаар бэлэдхэл хэжэ байһан жэлнүүдтэ бии болгогдоһон юм. Зүгөөр, Японии сэрэгэй экономическа булюу шадалынь мүнөө хүртэр хуушан хэбээрээ байдаг. Арадай ажахыда командна тушаалнуудые гартаа баряад байхадаа японии зон хилогшод болбол американска эзэмдэлгын засагаархинай зүгһөө һайнаар хандажа байһыень һамбаашалан, орон доторхи бодото политическэ засаг түрыешье хуушан хэбээрынь үлөөбэ. Тэдэчэр хадаа ажалшадай олоной эмхинүүдые дарахын тулада энэ хүули засагые үргэнөөр хэрэглэнэ. Демократическа олониитын буруушаажа байбашье, японско реакци хадаа үнгэрэгшэ хабар парламентые һунгахадаа доодо палатада олонхи һууринь реакционно партинуудта дахяад эзэлэгдэхээр үнгэргэжэ шадаба. Энээнэй урда тээ байһан премьер Сидехара шэнги, мүн «либеральна» партиин ударидагша мүнөөнэй премьер-министр Иосида болбол японско банкирнууд, ажаүйлэдбэриин эзэд ба помещик баяшуулай этигэлтэй хүнүүдынь мүн. Тэдэнэй зорилгонь хадаа, шэнэ условинуудта тааруугаар байжа үзэхэ, империалистическэ политикын зам дээрэ Японие дахяад гаргаха арга олохо гэһэн байнаб'шуу.

Гурбан агууехэ державануудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Московско зүблөөнэй шиидхэбэриин ёһоор, Японидо хамаатай Союзна Совет ба Алас Дурна зүгэй комисси байгуулагдаа һэн. Элэ союзна органуудта түсгаар эрхэнүүд үгтэнхэй. Хамаг бүхы дүүргэлтын хүули засаг хадаа Японидо байгаа американска сэрэгүүдэй штаб болон тэдэнэй главнокомандалагша генерал Макартур гэгшын гарта үлэһэн байна.

Американецууд болбол гурбан агууехэ державануудай Потсдамска декларациие Япони дотор хүсэд бэелүүлхын түлөө харюусалгые өөр дээрээ даажа абаһан юм. Энэ декларации хадаа японско гол ехэ сэрэгэй гэмтэ ябадал хэгшэдые арестовалха ба суудтэ үгэхэ японско агрессиин түлөө зэмэтэй бүхы организацинууд ба хүнүүдые саашань зайлуулха, Японие демократизацилха гэжэ хараалһан байна. Теэд Японие үй бута сохиһон үдэрһөө хойшо үнгэрһэн нэгэ жэл соо Потсдамска декларациин гол условинууд бэелүүлэгдээгүй байшоо.

Япони доторхи мүнөөнэй байдал хадаа американска эзэмдэлгын засагаархинай политика дээрэһээ ехээр болохо байна. Макартуршье, Японидо байгаа США-гэй бусад түлөөлэгшэдшье японско агрессие элирүүлэн гаргаха ба усадхаха гэһэн алибаа хэмжээнүүдтэ бии бүхы шадалаараа эсэргүүсэлтэ хэнэ.

Японидо бодото демократизаци хэхэ тэмсэл мүнөө һаяхан лэ эхилжэ байна гээшэ. Япони болбол реакционно орон байхаяа болижо, үнэхөөрөө демократическа орон боложо, агрессивнэ орон байхаяа болижо эб найрамдалда дуратай орон болохынь тулада үшөө нилээд ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Тиин иимэ юумэ хүсэлдүүлэгдэхэ ёһотой.

И. ЕРМАШЕВ.

ГЕРОИЗМ

Маньчжуриин захагүй үргэн сагаан тала дайда зүүлжэ Дурна холын зүг тээшэ һунана. Ехэ буунуудай шанга абяан пэжэгэнэлдэжэ, хара шорой огторгой өөдэ сасарна. Манай дайшалхы самоледууд харсагадал адляар огторгойн агаар эсхэжэ, дээшээшье доошоошье шуумайлдан ниидэнэ.

Энэ үедэ ахалагша лейтенант Береговойн рото нэгэ налагай хадада дүтэлжэ ерээд, сэрэгэй гуримаар таража, добтолгодо орохоор бэлдэнэ. Үдын халуун наранда ангажа, ундаа хүрэһэн Алексей хажуудаа хэбтэһэн нүхэр тээшээ эрьежэ:

—Иннокентий, яатараа хүлэрбэ гээшэ биб, унданшни хэр хүрэнэб,—гэхэдэнь, солбон шударгуу Баторов аман соогоо хэдышье хатажа байгаа һаань, «бага-зэргэ хүрэнэл даа, теэд тэсэхэ хэрэгтэй» гэбэ. Дайсаниие бута сохёод, одоол сүлөөтэйгөөр ундаа харюулжа амарна бэзэбди. Мүнөө зали бууһандал алли эрид шанга сохилто хэхэ гээшэбди гээд, омог дорюунаар нүхэрөө урмашуулан, буугаа шанга адхажа, алас холо хурсаар харана.

Хадын хормойһоо зүрын харалжа байһан танкла эсэргүүсэхэ хоёр ехэнүүд нүхэнүүдые дабан гараад, хадын оройлохи японтоной бүхэжүүлгэдэ добтолхо гэһэн захиралта ротодо үгтэһэн байгаа. Добтолго эхилбэ.

Дайсанай бүхэжүүлһэн точкые тойрожо ошохоор түсэблэжэ, Баторов сэрэгшэ бушуу түргэнөөр мүлхибэ. Мэргэн буудагша нүхэдынь Баторовтаа туһалжа, дайсанай дотой амһар-руу зай забһаргүй буудана.

Баһа хаанаһаашьеб даа дайсанай пулемет таршаганаба. Энэшье уурхайе эрэлхэг Баторов дараа. Теэд хорото самурайнар хосорхо болоһоншье һаа, һүүлшынгээ дуһал шуһан болтор эсэргүүсэхэ гэһэн японско сэрэгэй засагай хат[illegible] захиралтатай байгаа.

—Эдэ яяр самурайнарай һабарта яабашье орохогүйбди! Иигэжэ эрид шиидэһэн Иннокентий—боец шуунд хурданаар бодожо шэн габьяа, шэлдэг героизм гаргаба. Баторов герой өөрынгөө бэеэр дайсанай дотой амһарые бүглэбэ. Энэ—зол жаргалта арадтаа, инаг һайхан Эхэ орондоо, агуу ехэ Сталин вождьдоо үнэн сэхэ байһанай толотомо тодо гэршэ мүн. Иимэ героизмые гансал социализмын ороной, Сталинска һургаалай хүнүүд харуулжа шадаха!

—Жаргалта байдалаа аршалхын түлөө залуу наһаяашье хайралхагүйб,—гэжэ коммунист Баторов хэлэгшэ һэн.

Иннокентий Баторовай иимэ героизм агуу, һайхан Эхэ орондоо инаг дуратай байһанай эгүүридэ мүнхэ жэшээ болоол! Түрэл арадайнгаа зол жаргалай туһада советскэ ороной сэрэглэн мандажа байхын тулада эдир залуу наһаяа эрэлхэг Баторовнай үгөөл. Иимэ шэн габьянь мянга түмэн жэлдэ мартагдахагүй! Иимэ эрэлхэг герой хүбүүдээ бурят-монгол араднай омгорхон дурдажа һуунал.

Арсалан ЖАМБАЛОН.

Бурят-монгол арадай солото хүбүүн

Манай агууехэ Эхэ орондо харата Гитлер хорото муухайгаар добтолон орожо, советскэ арадууд өөрынгөө инаг хайрата Эхэ оронoo хариин дайсанһаа хамгаалхаар бодобо.

Бурят-Монголой [illegible] уранзохёолшо Цокто Номтоев гэгшэ дайнай түрүүшын үдэрһөө эхилээд дайлалдажа байгаа Улаан Армиин зэргэдэ жагсаба. Арадайнгаа зол жаргалта байдалые магтан бэшэдэг аялгаа Цокто Номтоев шэрүүн шанга болгожо, хобдог Гитлерые халуун дулаан сэдьхэлһээ үзэн ядажа:

Ута хоротой һосоеш
Узууараарынь тайрахабди,
Үмхэй харата зорилгыеш
Үндэһөөрынь үй татахабди,—гэжэ омог дорюунаар шүлэглэн дуулажа, агууехэ Илалтын түлөө гартаа буу барижа тэмсээ һэн. Дон мүрэнэй эрье дээрэхи хатуу шэрүүн тулалдаанда ба Сталинградые хамгаалалгада политрук Цокто Номтоев түрүүшын зэргэдэ ябаба. Тэрэнэй рото немецүүдтэ нилээд ехэ хоролто үзүүлжэ, олон дахин дайнда шалгарһан байха юм.

Дайсаниие намнажа ябаһан алдар солото үдэрнүүдэй нэгэндэ нүхэр Цокто Номтоев командовачиич даабари дүүргэжэ ябатараа дайсанай засадатай дайралдажа, яаха аргагүй аюултай ушараад байхадаа бахардан тэбэдэнгүй, баатар зориг гаргажа, хэдэн немецүүдые пистолеэдээрээ мухариса буудажа, бүтэн бүрин даабаряа дүүргээд, частьдаа бусаһан байна.

Удаань Цокто Номтоев өөрынгөө мэргэжэлые дээшэлүүлхэ офицерскэ курс дүүргэжэ, гвардейска миномёдуудай батарейн командираар томилогдсжо, улам улам эршэмтэйгээр бэлиг шадабаряа гаргажа, дайсаниие Эхэ оронойгоо газар дээрэһээ намнаха ябадалда хабаадалсаба.

Нүхэр Цокто Номтоев Сталинградһаа Варшава хүртэр хатуу шэрүүн тулалдаан соогуур дабхижа, 1944 оной намар өөрынгөө катюшануудые дайсанай зүүн Пруссидахи бүхэжүүлгэнүүд тээшэ шэглүүлжэ, немецүүдые гам хайрагүй галаар хайража, манай ябган сэрэгтэ харгы гаргалсаба. Балтиин далайн эрьеые сүлөөлэлгын тулалдаанууд ба Одерой саада бэедэхи бүхэжүүлгэнүүдые хамха бута сохилгондо Номтоевой гвардейскэ минометчигүүд өөрынгөө хаба шадалые гаргаба.

Нүхэр Номтоев ами бэеэ хайрлангүй агууехэ Эхэ оронойнгоо түлөө хариин дайсадтай тэмсэжэ, фашистска Германиие дарасажа, удаань империалистическэ Японие бута сохихо тэмсэлдэ хабаадалсаха хубитай байба. Тэрэнэй «катюшанууд» Маньчжуриин уужам тала дайдаар японтониие һүрдөөн даража, Номгон далайн эрье дээрэ илалтын салют үгэбэ.

Бурят-монгол арадай солото хүбүүн-поэт Цокто Номтоев болбол Эхэ оронойнгоо урда хэһэн алдар габьяагайнгаа түлөө олон дахин шагнагдаһан ба Сталинай баясхалангые абаһан байна.

Ж. ТУМУНОВ.

ПОРТ-АРТУРТА

Манай сэрэгүүд Монголой үргэн уужам тала газараар ябажа байхадаа, Ехэ Хинган гэжэ хадые үһөөн бороон соогуур дабажа ябахадаа, японско самурайнуудтай баатарлигаар дайлалдажа байхадаа, Порт-Артур гэжэ легендарна городые нюдөөрөө лаб харахабди гэжэ сохом этигээд ябаа бэлэй.

Мүнөө үеын залуу хүнүүд хадаа энэ город тухай өөһэдынгөө үбгэ эсэгэнэрэй хөөрэлһэниие дуулажа мэдэхэ байгаа. Тэндэ дүшэн жэл соо японтон эзэрхэжэ байба. 1904 ондо японско булимтарагшадтай тэнсэлгүй ехээр дайлалдаһан ород сэрэгшэдэй, Порт-Артурые хамгаалагшадай шуһаа адхаруулһан үһөөеынь абаабди гэжэ һанахада баясхалан түрэнэ.

Ород-японско дайнай боложо байһан тэрэ сагта хаанта Росси хадаа Японидо диилдэһэн байгаа. Диилдэхэшье байһаниинь зайлашагүй бэлэй: үмхиржэ муудаһан, хаан түрын гүрэнэй механизм гээшэ японско империалистнуудай эсэргүүсэлтын урдаһаа тулаха шадалгүй байшоо.

Теэд «Порт-Артурай уналга» гэжэ гайхамшагта статья соогоо Владимир Ильич Ленинэй тэмдэглэһээр хадаа энэнь ород арадай диилдэлгэ болоогүй юм. Тиихэдэ хаанта засагай сэрэгээр диилдэһэн ябадал хадаа имагта ород арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ туһа нэмэри болоһон байгаа.

1945 оной сентябриин 3-да, Японие дараһан Илалтын үдэртэ бидэнэр Порт-Артурта байгаа һэмди. Азатай золтой бидэнэр тэрэ үдэр ехэ бага хада хабсагайнуудай хоорондо байһан Порт-Артур гэдэг һайхан городые хараа һэмди.

Намарай дулаахан нара игаажа байһан сэлмэг үдэр лейтенант Козьменко бидэ хоёр Перепилинэ хада дээрэ гараабди. Тэнд һээ Порт-Артур город бүхыдөө эли тодоор харагдадаг юм. Нэгэ дабхар модон гэртэй вокзалай хажууда түмэр харгышад сүлөө тухагүй иишэ тиишээ гүйлдэнэ. Далайн захада загаһа барижа байһан тэндэхи хитад зон олоор харагдана. Соево фабрикын хоолойһоо үдхэн хара утаан бааяна. Пристаниин хажууда манай суднанууд зогсоод байхань ба захагүй ехэ Шара далай хабтайжа харагдана.

Гэр балгааһан бүхэндэ шахуу советскэ ба хитад тугууд намилзажа байнад. Улад зон болбол эрхэтэй сүлөөтэй болоһонойнгоо баярта эдэ тугуудые хиидхэһэн байгаа. Агууехэ советскэ арадта инаг дуратай байһанаа харуулха гэжэ тэндэхи зон улаан тугуудые хиидхээд тэрэниие хуряажа абаха дурагүй.

Аяар 40 жэл соо японтоной эзэрхэжэ байха үедэ Порт-Артур болбол ород солдадууд тухай ходо һанажа дурсажа байгаа.

Эхэ оронһоон аяар холо ерээд байһан эдэ боецууд ба офицернүүд хадаа хаана [illegible]янагүй ород хэлэн дээрэ баяртай хүхюунээр хөөрэлдэхэнь дуулдана. Мүнөө шэнэ нэрэтэй болоһон Севастопольско гвардейскэ, Киевскэ, адмирал Макаронай болон Илалтын нэрэмжэтэ үйлсэнүүд бии.

Далай тээһээ һэрюун һэбшээн үлеэнэ. Тээ дүтэхэнэ манайхинай транспортна самолёдууд байхань харагдана. Эдэ самоледуудаар манай десантна сэрэгүүд эндэ ерэжэ анха түрүүн бууһан байгаа. Тэдэнэй дундаһаа майор Фальковский гэгшэ Порт-Артурай газар дээрэ тон түрүүн бууха золтой байһан юм.

Бидэнэр шоссей харгыгаар город тээшэ ошожо ябаабди. Тиихэдэмнай харгын хажуугаар байһан хитад эрэшүүл ба эхэнэрнүүд, мүн үхибүүдшье арбуза, жэмэс абагты гэжэ бидэниие дуудана. Тэндэхи бүхы барилгануудынь манай эндэхи Крым ба Кавказ шадарай городуудай байра барилгануудтал адлирхуу байна.

Лавка, парикмахерска, чайна болон гэр байшангуудай үүдэ үрхэнь дэлеэтэй. Теэд эндэ нэгэшье ород хүн харагдабагүй. Хожомынь мэдэн гэхэдэмнай: японтон эндэхи ород зониие бултынь сүлэһэн байгаа.

Урдань японско институт байһан угаа ехэ байшангай дэргэдэ мүнөө диилдэһэн японско сэрэгүүдэй буу зэбсэгүүдээ хуряажа орхиһон хадань, карабинууд, автомадууд, пистолетүүд, гранатанууд ба бусад буу зэмсэгүүд обоотой ехээр сомогдонхой.

Бидэнэр 1904—1905 онуудта Порт-Артурые аршалан хамгаалжа, ород сэрэгшэдэй дайлалдаһан түүхэтэ газарнуудаар ябажа хараабди. Тэндэ 15-дахи алдарта батарейн байһан Электрическэ Хабсагай, генерал адъютант Алексеевэй штабай байһан Перепилиннэ хада гээшэдэ гаража хараабди. Мүн тэрэшэлэн Порт-Артурска сэрэгэй музейдэ ошожо үзөөбди. Баһа Порт-Артурай түлөө түүхэтэ дайн байлдаануудай болоходо хабаадалсажа ами бэеэ үгэһэн ород арми ба флодой 15.764 солдат ба офицернүүдэй хүдөөлүүлэгдэһэн кладбище дээрэ ошожо хараһан байгаабди. Тэндэ үндэр һууритай сагаан субаргын хажууда: «Порт-Артур хэрэмые аршалхадаа наһа бараһан ородой шэн габьяата сэрэгшэдэй хүүр хадагалаатай юм» гэжэ бэшээтэй байна.

Тус памятнигай хажууда советскэ офицернүүд, улаанармеецүүд ба улаан флотецууд энэ ород сэрэгшэдэй дурасхаалые шаналан тэмдэглэнэ. Эдэнэй дундаһаа нилээд олониинь Сталинградай дэргэдэ баатарлиг ехэ дайнда оролсожо эхилһэнһээ хойшо алдарта Улаан Армиие баатарлиг добтолгодо хабаадалсан фашистска Германиин столица—Берлин хүрөөд, мүнөө эндэ, Номгон далайн эрьедэ өөһэдынгөө сэрэгэй добтолгые илалтатайгаар дүүргээд байба.

Мүнөөдэр Порт-Артур дээрэ манай дайшалхы Улаан туг дахяад намилзан хиидэнэ. Хойшодоо японтон хэзээшье Порт-Артурта ерэжэ эзэрхэхэгүй байһаниинь лабтай.

Японидо эсэргүү дайнда хабаадалсаһан ахалагша лейтенант
Б. БУДАЕВ

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээрэ

ПАРИЖ, августын 28. (ТАСС-эй тусхай корреспондент). Эб найрамдалай договорнуудай проектнүүдые хаража үзэхын тула конференцээр байгуулагдаһан комиссинууд мүнөөдэр хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Комиссинуудай хүдэлмэри хуушан янзаараа ехэ удаанаар ябажа байна. Эдэ комиссинуудай зариманиинь мүнөө хүртэр гансал преамбулые (оршол) хаража үзэһөөр, мүн Финляндида хабаатай политическэ ба территориальна асуудалнуудай талаар комисси үшөө нэгэшье удаа сугларaагүй байна. Австралийска мэтын зарим делегацинууд Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэридэ эсэргүү заһабаринуудые комиссинуудта обооруулжа, хүдэлмэрине удааруулна. Эдэ заһабаринуудые нэгэ гү, али хэдэн комиссинуудай зайлуулаад байхадашье тэдэнэр бусад комиссинуудта оруулха гэжэ ехээр оролдонод. Имэ тактика мүн мүнөөдэрэйшье заседанинууд дээрэ дүүрэнээр ябуулагдаа.

РЕПАРАЦИНУУД ТУХАЙ БУЛЯАЛДААТА ХЭЛСЭЭНҮҮД

Румыни, Болгари, Венгри ба Финляндида хабаатай экономическа асуудалай талаар комисси болбол мүнөөдэр гурбадахи үдэрөө репарацинууд тухай асуудал тушаа австралийска делегациин заһабари тухай буляалдаата хэлсээнүүдые ябуулба. Министрнүүдэй Соведээр зохеогдоһон дурадхалые гансал эбдэхэ бэшэ, харин эб найрамдалай условинуудые байгуулха практикые эбдэхэ зорилготой эдэ заһабаринуудые комиссиин членүүд нэгэн һаналаар буруушаан хаяба. Гэбэшье, австралийска делегациин өөрынхеэрээ буляалдаһан дээрэһээ мүнөөдэрэй заседани энэ асуудалай талаар буляалдаата хэлсээнүүдтэ бүримүһэн зорюулагдаһан байна.

Эб найрамдалай договорнуудые баталһан хойно, зургаан һара үнгэрөөд байхада, урид дайсан байһан оронуудай репарационно уялганууудые тодоруулхые австралийска делегаци дурадхаба гэжэ Белоруссиин түлөөлэгшэ һануулба. Тиихэдээ урид дайсан байһан оронуудай харюусалга тухай миин юрэнхы хэлсээгээр хизаарлаһан договорнуудые баталхые дурадхагдана гээшэ. Энэ хадаа уласхоорондын эрхые аршалжа хамгаалхые оролдонобди гэжэ австралийска делегациин үнгэлзэн байдаг тэрэ эрхын удхашанартань харша хэрэг болоно. Репарациин эрилтын талаар Советскэ Союзай зүбтэ шударгуу ба һайн сэдьхэлтэй байһан ушар бүгэдөөр тоогдоһон ба конференци дээрэ СССР-эй гомодол буруу гэжэ нэгэшье делегаци мэдүүлээгүй гэжэ белорусска делегат тэмдэглэбэ.

США-гэй делегат болбол тэрэнэй делегаци «буляалдаата хэлсээнүүдэй зарим аспектнүүдтэ һанаагаа зобоно» гэжэ заагаад, австралийска делегацида туһалхые яаража, тэрэниие шүүмжэлэлһээ халхалхые һэдэһэн байна. Тэрэнэй һаналаар хадаа, австралийска делегациин заһабари оруулха ябадалые хэн үүсхэһэн ба энээниие австралийска делегаци ямар шалтагаантайгаар габяаб гэһэн асуудал табижа болохогүй гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Гэбэшье, өөрынгөө үгэ хэлэлгын эсэстэ австралийска делегациин заһабаринууд абтажа болохогүй гэжэ тэрэ мэдэрбэ. «Австралийска делегациин бариһан ушар шалтагаануудые һайшаамааршье байна гэжэ англиийска делегат зааба. Теэд мүн тэрэшье энэ заһабариие абажа болохогүй гэжэ мэдэрбэ. Франциска делегат тэрэшэлэн эдэ заһабаринуудта эсэргүү үгэ хэлэжэ, харин «репарационно программые хинаха ба бэелүүлхын тула» саг үргэлжын репарационно орган байгуулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэхые һайшааба.

Ямаршье дэмжэлгэ олоогүй австралийска делегаци болбол өөрынгөө заһабаринуудые бусаажа абаха баатай болоһон байна. Харин тэрэ дороо австралийска делегациин түлөөлэгшэ хэлэхэлээ, гансал Румынитай хэтэ договорой проект тушаа эдэ заһабаринуудаа бусаажа абабаб гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тиихэдээ, австралийска делегаци болбол нэгэ комиссида буужа үгөөд, бусад комиссинуудай хүдэлмэриие һаатуулха тактикаа баримталан үргэлжэлүүлнэ гээшэ.

Заседаниин эсэстэ, советскэ делегациие толгойлогшо Молотов үгэ хэлэжэ, репарацинуудай гол үндэһэн принципүүд тухай асуудалнууд тушаа буляалдаата хэлсээнэй дүнгые шэнжэлэн хэлэбэ.

* * *

Италитай эб найрамдалай договор хэхэ тушаа өөрынгөө заһабаринуудые оруулхые австралийска делегациин үсэд нэтэрүүгээр оролдоһоноо үргэлжэлүүлһэн дээрэһээ, Италида хабаатай экономическа асуудалнуудай талаар комисси болбол эдэ заһабаринууд тухай буляалдаата хэлсээе мүн лэ үргэлжэлүүлхэ баатай болоһон байна.

Гэбэшье, Грециин түлөөлэгшэ австралийска делегациин заһабаринуудта эсэргүү үгэ хэлээд, тэрэ дороо «ухаа һэргэлэн болдолтой» байнаб гэжэ тэрэ мэдүүлһэниинь тэмдэглэмээр. Тэрэ хадаа агрессихэһэнэй түлөө харюусалгатай оронууд тушаа хайратайгаар ба һайн сэдьхэлтэйгээр хандахые уряалба. Тэрэнь репарациин эрилтые гансал Италида табиха бэшэ, харин фашизмда эсэргүү союзнигуудай ниитын хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ эдибхитэйгээр хабаадалсаһаниинь элитэ байһан Албанида репарациин эрилтэ табиха ябадал тэрээндэ һаад болохогүй байгаа.

Үгэ абаһан советскэ делегациин түлөөлэгшэ Вышинский болбол агрессиин түлөө харюусалгатай оронууд тушаа нюур сахиха, хайрата сэдьхэл гаргагшадые, мүн агрессиһээ боложо гарза гайда ороһон оронуудта түлбэри үгэхэ ябадалда эсэргүү үгэ хэлэгшэдые хайра гамгүй элирүүлбэ.

Австралийска делегациин дурадхалнуудые нэгэшье оратор дэмжээгүй байгаашье һаань, тэдэнэр эдэ дурадхалнуудые абахые эриһээр лэ байба. Австралиин түлөөлэгшэ ута удаан үгэ хэлэбэ. Тэрээнэйнь удха юуб гэхэдэ, хэрбээ австралийска делегациин дурадхалнуудай зайлуулагдаашье хада саашадаа тус делегаци болбол эдэ дурадхалнуудһаа гараһан заһабаринуудые дахин дахин дурадхаха эрхэтэйгээрээ байхаб гэһэн удхатай болоо. Энэ мэдүүлгые хэхэдэнь айлгаха ба комиссиин хүдэлмэриие худхажа бусайдуулха, һаатуулха ба таһалха гэжэ оролдоно гэжэ ойлгоходо хүндэ бэшэ байгаа.

Советскэ делегациин эрилтын еһоор, австралийска делегациин дурадхал голосованида табигдажа олонхиин 15 голосоор зайлуулагдаба. Энээндэ эсэргүү 2 байһан ба 3 делегаци һанамжаа мэдүүлээгүй. Австралийска делегациһаа гадна, гансал Шэнэ Зеландиин делегаци энэ дурадхалай түлөө голосовалаа. Канадын, Урда-Африканска Союзай ба Голландиин делегацинууд һанамжаа мэдүүлээгүй байшоо.

* * *

Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министерстводэ дүтэ түшэг болохо «Монд» газетэ австралийска заһабаринуудта зорюулһан мүнөөдэрэйгөө статья соо: «Австрали хадаа хоер агууехэ англо-саксонско гүрэнүүдэй зүгһөө хэлээ ха» гэжэ зааба.

«Фрон Насиональ» газетэ австралийска делегациин үүргые үшөө тодорхойгоор харуулба. Австралийска делегаци болбол баганууд гүрэнүүдэй үмэнэһөө хэлэхэ гэһэн һанал бодол түрүүлхые хүсэнэ гээд, «үнэн дээрээ тэрэнэй заһабаринууд баганууд гүрэнүүдтэ ашагтай бэшэ, харин репарациие боро бодолоор бэшэ, фунтнуудаар ба долларнуудаар түлэглэхэ ябадалда дуратай гансал англиийска ба американска олон тооной банкирнуудта ашагтай. Илагдаһан оронуудай экономическа хэрэгсэлые г-н Эваттын гэб гэнтэ буруугаар ойлгоһониинь хэнииешье мэхэлхэгүй. Фунт гэжэ байдаг юм, доллар гэжэ байдаг юм гэжэ газетэ бэшэнэ.

Амгалан тайбанай конференци бии, теэд энэ фунт, долларнууд ба г-н Эваттһаа боложо урагшаа ябанагүй».

Австралийска делегаци болбол репарацинууд тухай статьянуудта өөрынгөө хорото заһабаринуудые оруулхадаа хэнэй үмэнэһөө үгэ хэлээб гэжэ тодоруулхагүйбди гэбэшье яагаашье һаа энэ заһабаринуудые зайлуулга австралийска делегациин ара таладань байгша ба тэрэниие зоригжуулагшада нэгэ доро сохилто болоно гээшэ.

Маршал Титын хэлэһэн үгэ

БЕЛГРАД, (ТАСС). Мүнөө үедэ Словенидэ ошоод байһан маршал Тито болбол Севницедэ байгаа тохон металлургическа заводой хүдэлмэришэдэй дунда үгэ хэлэһэн байна. Үгэ хэлэжэ эхилхэдээ, Тито болбол продукци бүтээн гаргалгые саашадаа ехэ болгохо шухала гэжэ тэмдэглэбэ. Мүнөөнэй ба хуушан Югославиин хүдэлмэришэнэй байдалай тон ондоо илгаатай байһан тухай Тито заагаад, улад зоной ажалай эдибхи хэшээл гаргаһанай ашаар жэл хахад соо утаа ехэ хүдэлмэри хэгдэбэ, хуушан Югославида 50 жэлдэшье хэжэ хүшэхүрэхын аргагүй тиимэ ехэ юумэ бүтээгдэбэ гэжэ мэдүүлһэн байна.

Удаа тээнь уласхоорондын байдал тухай асуудалда орохо зуураа, Тито болбол үнэнтэ зүб эб найрамдалай түлөө хэгдэхэ тэмсэлэй бэрхэшээлнүүд тухай тодорхойгоор хэлэбэ. «Энэ сүлөөлэлтын дайн байлдаанда бидэнтэй хамта ябаһан зарим оронууд гээшэ сүлөөлэлтын бэшэ, харин империалистическэ эб найрамдалые зохеохо һанаатай юм байна гэжэ бидэнэр ойлгообди.

Үнэнтэ зүб эб найрамдалые туйлаха ябадалай хэды бэрхэ байгаашье һаань, бидэнэр энэ хэрэгэй түлөө саашадаа тэмсэхэбди» гээд Тито хэлэбэ.

Союзна оронуудта бага арадуудай бэеэ даанхай байха тухай, бүрин эрхэтэй байхань хүдэлгэшэгүй юм гэжэ утаа олон юумэ хэлсэдэг. Геэд тэдэнэр бодото дээрэ юу хэкэ байнаб?—гээд Тито үргэлжэлүүлнэ. Югослави шэнги тиимэ союзна орон тухай хэрэг гараад байхадашье, эдэ заршамуудые тэдэнэр огто хүндэлнэгүй. Би болбол үлэмжэ һонирхолтой жэшээ абажа таанарта харуулхамни. Манай гүрэнэй бүрин эрхые эбдэһэн ушар тухай парламентада минии хэлэһэниие таанар һанана бэзэт. Энээн тухай һануулжа хэлэһэн ушарни хадаа, хэн эб найрамдалые зохеохо гэжэ хүсэнэб, хэн эб найрамдалай хэрэгые тооногүйб гэжэ харуулха һанаатай байналби. Тэрэ үедэ би болбол манай хилые үдэр бүри эбдэжэ ганса нэгэн самоледууд бэшэ, харин хэдэн арбаадаараа самоледуудай ниидэлэг болоһон тухай хөөрэһэн байгааб. Манай хилые иигэжэ эбдэхэ ябадал зогсоогүй. Сэлмэг наратай гү, али бүрхэгшье байхада үдэр бүри шахуу манай хилые улам ехээр эбдэхэ ябадал гаража байһыень таанар мэдэхэ байнат. Манай газар дээгүүр гансахан гражданска бэшэ, мүн сэрэгэй самоледуудшье, ганса нэгээрээ бэшэ, харин бүхэли эскадриляар үдэр бүридэ шахуу ниидэжэ гарадаг байһыень мэдэнэт.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын тушаал даажа байһан хадаа мэнэ һаяхан ното барюулжа, тэрээн соогоо манай хилые эбдэжэ байһан шэнэ ушар баримтануудые харуулһан тухаймни эли мэдэхэ байнат. Энээнэй һүүлээр хилэ эбдэхэ ябадалые зогсоохын тулада, ямар нэгэн юумэ хэгдээ гэжэ һанана гүт? Үгы даа, юушье хэгдээгүй. Самоледуудай номерые мэдээсэгты гэжэ манда хэлэһэн байна. Теэд 2—3 мянган метр аяар дээгүүр ябаһан самоледой номер харагдаха гээшэ аал? Харагдахагүй байнабшуу. Хэрбээ самоледые газарта буухые баадхаһан ушар болоо хадань бэеэ зүбтүүлхэ хэдэн зуун шалтагаануудые оложо огторгойдо сэлмэг байбашье үүлэн соогуур самолет төөрибэ гээд хэлэдэг зантай. Иигэжэ байхадаа манай армиие доромжолжо байнабшуу. Газарта бууха гэһэн тэмдэг самоледто үгтэбэгүй, тиигээд газарта буухадань тэрэниие буудаба гэхэ мэтээр һанаанһаа зохеожо худалаар хэлэдэг байна. Эдэ бүгэдөөрөө худал, юундэб гэхэдэ би өөрөө тиимэ юумэ боложо байхыень нюдөөрөө хараа һэм.

Зүгөөр, бидэнэр харанхы хара юумэ һанажа байха еһогүйбди—гээд Тито дүүргэлтэ дээрээ хэлэнэ. Манай арадуудай нэгэдэнги эбтэй байлгань бидэнһээ дулдыдаха, тэрэ хадаа манай хүсэнэй дүхэм нүхэсэл болоно, гадаадын ямаршье аюул бидэндэ гарза гай ушарүүлхагүй байһанайнь этигэл найдабари мүн. Манай арадуудай, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай үгэеэ нэгэдэнги ба эбтэй байха гээшэ, мүн ажалай эдибхи зориг, зохеон байгуулха далайса—эдэ бүгэдэ хадаа Парижда гү, али бусад ондоо газарта юунэйшье боложо байгаа һаачь мүнөө сагта шухала хэрэгтэй байнал. Тэндэ бидэнэр хэжэ болохоор лэ юумые бултынь хэхэбди, теэд таанар эндэ байхадаа өөрынгөө орониие һэргээн бодхоохо ба өөдэнь үргэхын тулада, хэжэ боломоор лэ юумые бултынь хэхэ еһотой байнат.

АЖАЛАЙ ҮНДЭР БҮТЭЭСЫН ЖЭШЭЭ

Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ паровозобүтээлгын заводой арматурна цехын хүдэлмэрилэгшэд ажалай үндэр бүтээсын жэшээ харуулна. Цехын токарь Качунас гэгшэ халаан соогоо 3-4 нормо дүүргэнэ. Тэрэшэлэн тэрээнтэй хамта хүдэлмэрилдэг залуу токарь Капустин мүн халаанайнгаа даалгабариие 200-300 процент гүйсэдхэнэ. Баһа слесарь Ященко ба Никитин хоёр үдэртөө 3,—3,5 нормо дүүргэн илгарна.

Албанһаа табигдагшад хуушан хүдэлмэридөө орожо байна

Урдань, Улан-Удын паровозобүтээлгын заводто хүдэлмэрилжэ байһанаа Улаан Армида абтаһан боецууд мүнөө албанһаа табигдажа, түрэл заводтоо бусажа байнад. Һүүлэй 10 хоногой турша соо 1000 шахуу хүн тус заводто ерэжэ оробо.

Эдээн соохоо 108 хүн хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэһэн байна. Заводой дирекци ба партийна организаци болбол албанһаа табигдагшадые халуунаар угтажа, гэр байра, эд бараа ба бусад хэрэгсэлнүүдээр хангана.

3 мянган түхэригэй ссуда 50 хүндэ үгтэһэн байна.

Экономическа эрдэмэй талаар семинар

ВКП(б)-гэй Пригороднэ райком болбол энэ сентябрьда хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй экономическа эрдэмэй талаар семинар үнгэргэхэнь. Программань 24 часай. Энэ хугасаа соо тоосоо ба бүридхэлэй эмхидхэл, өөрын үнэ химдаруулга, ажалай эмхидхэл, түсэблэлгэ болон бусад ажахын асуудалнуудые тус семинар дээрэ үзэжэ гараха байна. Семинарта 62 хүн хабаадуулагдаха юм

Культбригада

ВКП(б)-гэй Курумканай айкомой пропаганда ба агитациин таһаг таряа хуряалгын үедэ хоёр культбригада эмхидхэжэ, аймагай бүхы колхозуудаар ба Баргажанай МТС-эй тракторна бригадануудаар гаргаһан байна. Культбригадын программа соонь нэгэ акттай зүжэгүүд, колхозно частушканууд, акробатическа номернууд ба плясканууд бии. Концертдэ хабаадагшад болбол «хүдөө ажахы шэнэ табанжэлдэ» гэһэн темээр колхознигуудай дунда хөөрэлдөө үнгэргэдэг байна.

Баясхалан хүргэбэ

Яруунын аймагай культурно-гэгээрэлэй таһагаар эмхидхэгдэһэн агитбригада аймагай колхозуудаар ябажа, зүжэг наада ба концертнүүдые харуулһан байна.

Энэ агитбригадын харуулһан наада, концерт болон дуунууд колхознигуудые ехээр һонирхуулдаг юм.

Тус артелиин колхознигууд агитбригадын саашадаа амжалта туйлахые хүсөөд, хододоо ерэжэ байхые уриһан ба баясхалан хүргэһэн байна.

Колхозно барилга

Мухаршэбэрэй аймагай колхозуудаар барилгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Тус аймагай Октябрьска сомоной „Шэнэ-байдал“ колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Бүдаев) правлениин гэр баригдажа ба клуб заһабарилан табигдажа байна. Гадна, армиһаа бусажа ерэһэн колхознигуудай гэр байрые заһабарилжа, тэдэнэртэ усадьбануудые таһалжа үгэнэ.

М. НИМАЕВ.

Уранһайханай самодеятельность

Байгша оной сентябрь һарын түрүүшын хахадай турша соо эвенкүүдэй уранһайханай самодеятельностиин харалга үнгэргэгдэхэнь—гэжэ Баунтын аймагай «Красный Баунт» газетэ бэшэнэ.

Тус харалгада клубууд, уншалгын байшангууд ба улаан булангууд хабаадалсаха юм. Дуунуудые хамтаараа ба амяар амяараа эрхимээр дуулагшад республиканска олимпиадада хабаадалсаха байна.

Хүүгэдэй ясли

Улан-Удын мяханай комбинадта хүүгэдэй ясли һаяар нээгдэхэнь.

56 ЖЭЛ ГҮЙСЭБЭ

Хизаарые шэнжэлхэ Кяхтадахи республиканска музейн тогтоһонһоо хойшо 56 жэл гүйсэбэ. Энэ музей хадаа Забайкальеда эгээн түрүүн тогтоогдоһон музей гээшэ. Энэ музей политическэ хэрэгээр сүлэгдэжэ ерэһэн Попов, Тарушин, Сарычев, Левин ба Молессон гэгшэдээр 1890 оной август һарада эмхидхэгдэһэн юм. Түрүүшын үедэ энэ музейн гаргаша арад зоной үргэлэй зөөреэр хангагладаг байгаа. Хожом музейн гаргашада жэл соогоо 1.000 шахуу түхэриг үгтэдэг болоһон юм. Тиихэдэ музей зуу хүн 310 экспонадтай байһан юм. Мүнөө музейн гаргашада 200 мянгаад түхэриг гаргашалагдадаг. Музейн научна сотрудниигуудаар 200 үлүүгэй научна зохёолнууд хэблэжэ гаргагдаһан байна. Музей 75 мянгаад экспонадтай болоо. Музейн тогтоһонһоо хойшо тэрээндэ 160 мянга үлүүтэй хүн орожо хараһан байха юм. Музей болбол 15.000-һаа үлүүтэй номуудтай тон баян библиотекатэй байна.

Музейн хүдэлмэри[...] үүсхэлээр 56 жэлэй тур[...] научна экспедици, 21[...] эмхидхэгдэжэ, ашаг туса[...] тамалнуудай тон баян [...] нуудые бэдэрэн олохо [...] ехэхэн туһаламжа үзүү[...]ха юм.

Декабристнууд ахад[...] тужевгэн ба Торсон [...] Селенгинск дээрэ сүлэг[...]һан тухай материалнууд [...] бии. Энэ музейдэ академи[...]чев ехэхэн туһаламжа [...] ба үзүүлжэшье байна. 19[...] Бурят-Монголой прави[...] Кяхтын музейе академи[...]вай нэрэмжэтэ болгоһон[...]

Энэ музей тон ехэхэн [...]риин түсэбтэйгөөр 57-до[...] эхилбэ. Мүнөө З[...] шэнжэлэн үзэхээ ерэһэн экспедицинүүд энэ музей[...] шэглэжэ өөрынгөө хү[...] ябуулдаг байна.

А. Т[...]

Шэнэ алфавит шудалнагүй

Хэжэнгын аймагай Чесанын, Дээдэ Худанай ба Дунда Худанай сомсоведүүдтэ шэнэ алфавитда ороһонһоо хойшо энээниие шудалха ябадал арад зоной дунда оройлоо эмхидхэгдээгүй байха юм. Шэнэ алфавитые шудалхые колхознигууд ехээр хүсэдэг болобошье, өөһэдөө бэеэ даагаад хүдэлмэрилхэдээ зүбөөр бэшэхэ ба уншаха дүримые ойлгохонь бэрхэтэй байдаг.

Шэнэ алфавитда бурят зониие һургаха ябадалые һайжаруулха тухай 1945 оной февралиин 16-да БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол гаргагдаһан байгаа. Энэ тогтоолые бэелүүлхын тулада аймагай ба сомоной соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө ямаршье хэмжээ абгадаггүй. Соведүүдэй хүдэлмэри[...] тогтоол тухай мэдэхэшье[...]даг юм.

Хари аймагай хүтэл[...] хүдэлмэрилэгшэдһөө ш[...]фавит шудалха хү[...] эмхидхэхэ тухай а[...] „сүлөөгүй саг байна[...] хүдэлмэриие хожом ябу[...] гэжэ харюусадаг байхань [...]гай юм.

Энэ тон шухала, гүнзэ[...] шанартай хэрэгые хожо[...]жээндэ табижа байдаг ноё[...]га хатуу хэмжээ абтаха [...] Энэ хэрэгые эрид һайжа[...] шухала болоно.

Р. Цыб[...]

Редакцида ерэһэн бэши[...]

Баниин барилгые мартажархёо[...]

Яруунын аймагай центр Сосново-Озерскдо һаян банитай байһан аад, харин дайнай үедэ тэрэнээ хаажа, тэрээн доторхи түхеэрэлгэнүүд үригдэжэ үгы болоһон байна. Уданшьегүй баниин бүхы модыень мүн лэ иишэ тиишэнь зөөжэ дууһажархиһан юм. Харин мүнөө баниин гансахан сагаан пеэшэн үлэһэн байдаг.

Сосново-Озерскдо ажаһуудаг хүн зон банида бэеэ угаахын түлөө „Улаан-Еравна“ гэжэ колхоздо ошодог байгаа. Тиин энэньшье удаан үргэлжэлөөгүй, тус колхоз аймагай центрын зониие банидаа угаалгахаяа арсаһан байна.

Тиигээд аймагай гүйсэдхэхэ комитет заседани зарлажа, тэрээн дээрээ аймагай центртэ бани бариха гэжэ тогтоогоо һэн. Коммунальна ажахые даагша нүхэр Ширабон баниие барилгын хүдэлмэридэ анхаралтайгаар ороо бэлэй. Харин тэрэ хадаа баниин барилгые эхилжэ, торхыень хүсэд бодхонгүй орхижорхёо. Баниин барилгада гэжэ асарагдаһан модон, юуншьеб даа, ондоо барилгада абаашагдашаһан байна.

Аймагай центрын ара[...] энэ жэлдэ шэнэ банита б[...]най гэжэ һанаһаниинь юра[...]гүй.

Ширабон хадаа аймагай[...] зоной ажабайдалай шухал[...]гэ иимэ һанаа амар, х[...] хандажа байхадань аймг[...] ба ВКП(б)-гэй айкомой [...] хэмжээ абанагүй.

В. Байборо[...]

ЗАҺАБАРИ

Манай газетын сентябр[...] номерой хоердохи [...]та ба мүн дүрбэдэхи нюур[...]шын 4 колонкодо «Париж[...] найрамдалай конференци» [...]руугаар гараһаниие «Париж[...]галан тайбанай конференци[...]заһан уншахые гуйгдана.

Ре[...]

«Б.-М. Үнэнэй» удаадахи[...] сентябриин 6-да гараха.

Харюусалгата редактор
Ц. Д. ДАМДИНЖ[...]

„Главкинопрокадай“ Бурят Монголой конторо мэнэ һаяа[...] республикын кинотеатрнуудай экранууд дээрэ

„ТАНГАРИГ“

гэжэ шэнэ фильм гаргажа харуулхань.

Энээниие Сталинска шангай лауреадууд П. ПАВЛЕНКО ба М. ЧИАУРЕЛИ гэгшэд зохёоһон байна.

Сталинска шангай лауреат Грузинска ССР-эй арадай артист МИ[...] ЧИАУРЕЛИ гэгшэ тус фильмые табиба.

Тэрээндэ наадагшад: Сталинска шангай лауреат М. Ге[...] РСФСР-эй арадай артистка С. Гиацинтова, Сталинска шангай лау[...] РСФСР-эй арадай артистнууд Н. Боголюбов А. Грибов, Сталинска[...]гай лауреат РСФСР-эй габьяата артистка Макарова ба бусад болон[...]

Сеансхо гарахыень хинан хаража байгты.

„Главкинопрокат“.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской сельского хозяйства—3-23 (2 зв): культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); объявлений—2-64 (2 зв.)

Н—00680

Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР.